

**ЗВІТ
(проміжний)
щодо вивчення досвіду Європейського Союзу та окремих країн Європейського союзу
щодо боротьби з ігровою залежністю**

Підстава розроблення: звіт підготовлений в рамках програми Громадської спілки «Центр відповідальної гри» (далі – RGC) «Вивчення досвіду Європейського Союзу та окремих країн Європейського союзу щодо боротьби з ігровою залежністю». Даний звіт є проміжним та стосується досвіду боротьби з ігровою залежністю в Балтійських країнах.

Латвійська Республіка

Латвійська Республіка є однією із Балтійських країн, країн – членів ЄС, а також країн, які належать до країн так званого пострадянського простору. Враховуючи, що Латвія як і Україна були окремими республіками у складі СРСР, то історія формування ринку азартних ігор в Україні та у Латвії в певній мірі є подібною.

Так, за радянських часів діяльність з організації та проведення азартних ігор на території Латвії (як і на території інших колишніх республік СРСР) була заборонена. Єдиним видом ігор на гроші, які на той час не тільки були дозволеними, а й активно підтримувалися, стимулювалися та просувалися державою - були лотереї. Хоча, юридично участь у лотереях була добровільною на практиці досить часто вона набувала добровільно-примусового характеру.

Відтак, на дату набуття Латвійською Республікою своєї Незалежності у 1991 році проведення азартних ігор на території цієї країни було заборонено. Однак, попри існуючу заборону, азартні ігри не тільки мали місце, а й почали активно розвиватися. Так, перше латвійське казино відкрилося уже влітку 1991 року¹. На сьогодні ж на латвійському ринку азартних ігор легально працюють 19 організаторів (операторів) азартних ігор, а саме: ТОВ «Альфор» (SIA «Alfor», www.fenikss.lv); ТОВ «НБ» (SIA «NB», www.casino777.lv); ТОВ «КЛОНДАЙК» (SIA «KLONDAIKA», www.klondaika.lv); ТОВ «Олімпік Казино Латвія» (SIA «Olympic Casino Latvia»); ТОВ «НИК» (SIA «NIKS», www.spelet.lv); ТОВ «ДЛВ» (SIA «DLV», www.winguru.lv); ТОВ «Джокер» (SIA «Joker Ltd», www.synotip.lv); ТОВ «Оптибет» (SIA «Optibet», www.optibet.lv); ТОВ «Один» (SIA «Viensviens», www.11.lv); ТОВ «БАЛТЕНТ» (SIA «BALTENT», www.spins.lv); ТОВ «ЛВБет» (SIA «LVBet», www.lvbet.lv); ТОВ «Латссон Ліцензування» (SIA «Latsson Licensing», www.betsafe.lv); ТОВ «ПАФ Латвія» (SIA «PAF Latvija», www.pafbet.lv, www.pafcasino.lv); ТОВ «Лаймз» (SIA «Laimz», www.laimz.lv); ТОВ «Х3000» (SIA «X3000», www.mrgreen.lv); ТОВ «Олібет Латвія» (SIA «Olybet Latvia», www.olybet.lv); ТОВ «Тонібет» (SIA «Tonybet», www.tonybet.lv); ТОВ «Джокер.ЛВ» (SIA «Joker.lv», www.joker.lv) та ТОВ «Лакібет.лв» (SIA «Luckybet.lv», www.luckybet.lv)².

¹ Джерело інформації – Азартні ігри в Латвії https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B7%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BD%D1%96_%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B8_%D0%B2_%D0%9B%D0%B0%D1%82%D0%B2%D1%96%D1%97

² Перелік суб'єктів господарювання, які станом на 24 січня 2025 року мають ліцензію на проведення азартних ігор на території Латвійської Республіки (<https://www.iaui.gov.lv/en/licence-holders>)

При цьому, із означених вище організаторів азартних ігор, протягом 2024 року 17 організували інтерактивні азартні ігри, 6 - азартні гри в ігрових залах, казино та залах бінго та 3 - організували тоталізатори на вебсайтах.

Незважаючи на те, що кількість населення в Латвії є невеликою (1 957 200 осіб³) за результатами III кварталу 2024 року загальний дохід (GGR) від азартних ігор становив 220,463 млн. євро, що у порівнянні із аналогічним періодом 2023 року продемонструвало зростання на 2,9%. Так, як зазначено Інспекцією з нагляду за лотереями та азартними іграми (державний регулятор латвійського ринку азартних ігор) найбільшу частку, або 51,6% від загального обсягу доходу, склали доходи від інтерактивних азартних ігор – 113,826 млн. євро, що на 14,2% більше ніж за аналогічний період 2023 року. З іншої сторони, наступну за величиною групу доходів від азартних ігор склали доходи від гральних автоматів – 96,062 млн. євро, що на 8,74 млн. євро менше у порівнянні з дев'ятимісячним періодом 2023 року⁴.

Водночас, хоча доходи (GGR) від проведення азартних ігор в букмекерських пунктах за результатом дев'яти місяців 2024 року займають незначну частку в загальній сумі доходів від проведення азартних ігор, наземний сегмент букмекерської діяльності за означений вище період також продемонстрував зростання (+ 18,5%) у порівнянні з відповідним періодом 2023 року.

Фінансові показники ринку азартних ігор Латвії за 9 місяців 2024 року⁵

млн. євро

	Види діяльності з проведення азартних ігор	9 місяців 2023 року	9 місяців 2024 року	%
1	GGR від азартних ігор, у т.ч.:	214,233	220,463	102,9
1.1	гральні автомати	104,803	96,062	91,6
1.2	гральні столи (рулетка, карти)	8,379	8,953	106,8
1.3	зали бінго	0,077	0,075	96,9
1.4	букмекерські пункти	1,305	1,547	118,5
1.5	онлайн азартні ігри, у т.ч.:	99,669	113,826	114,2
	онлайн казино (карти, гральні автомати, рулетка)	84,928	97,899	115,3
	ставки на спорт	13,109	14,164	108,0
	турніри з покеру	1,632	1,763	108,0

Платежі до Державного бюджету Латвійської Республіки від спеціальних податків та зборів, що сплачуються операторами (організаторами) азартних ігор⁶

млн. євро

	9 місяців 2023 року	9 місяців 2024 року
Податки та збори, сплачені до державного та муніципальних бюджетів від проведення лотерей та азартних ігор	36,503	43,937
інші податки	34,557	38,304

³ <https://uk.wikipedia.org/wiki/Латвія> (дата доступу 24 січня 2025 року)

⁴ <https://www.iaui.gov.lv/lv/jaunumi?category%5B171%5D=171>

⁵ Джерело інформації - <https://www.iaui.gov.lv/en/media/1542/download?attachment>

⁶ Джерело інформації - <https://www.iaui.gov.lv/en/media/1542/download?attachment>

Збір на проведення стимулюючих лотерей	0,271	0,345
--	-------	-------

Водночас, слід відзначити, що на території Латвійської Республіки функціонує державне акціонерне товариство «Latvijas Loto», яке проводить державні лотереї. За законодавством Латвії (як і за національним законодавством України) лотереї не відносять до азартних ігор. Хоча на відміну від України господарська діяльність з проведення лотерей та господарська діяльність з проведення азартних ігор в Латвії регулюються єдиним законом – Законом «Про азартні ігри та лотереї».

При цьому, господарська діяльність з проведення азартних ігор в Латвійській республіці регулюється, окрім Закону «Про азартні ігри та лотереї», також постановами Кабінету Міністрів, зокрема, Правилами про порядок впровадження та обслуговування єдиної системи контролю та моніторингу гральних автоматів, відомостей, що включаються до системи, та порядок обміну цими даними, затвердженими постановою Кабінету Міністрів від 20 грудня 2016 року № 821, Порядком оформлення реєстрації відвідувачів казино та інформації, яка підлягає включенню до реєстру відвідувачів казино, затвердженим постановою Кабінету Міністрів від 19 серпня 2006 року № 771, Порядком реєстрації та перевірки осіб гравців в інтерактивних азартних іграх та в інтерактивних лотереях, затвердженим постановою Кабінету Міністрів від 5 грудня 2017 року № 715.

Загальні питання регулювання діяльності з проведення азартних ігор на території Латвійської Республіки

Основним нормативно-правовим актом Латвійської Республіки, що регламентує суспільні відносини у сфері організації та проведення азартних ігор, є Закон «Про азартні ігри та лотереї», відповідно до приписів якого (пункт 1 частини першої статті 1) **азартною грою** в Латвії визнається гра, в якій фізична особа, заплативши ставку за участь, може отримати виграш, який повністю чи частково залежить від випадковості або обставин, які заздалегідь не відомі. При цьому, слід відмітити, що до азартних ігор в Латвії не відносяться лотереї, а також ігри на гральних автоматах, в яких єдиним виграшем є безкоштовна гра на цьому автоматі, та ігри на гральних автоматах з майновим виграшем (крім грошей), вартість якого не перевищує 15 євро.

На території Латвії дозволено проводити виключно такі азартні ігри:

ігри на гральних автоматах – азартна гра, в якій шанси учасника на виграш та розмір виграшу визначаються гральним автоматом;

рулетка (циліндричні ігри) – азартна гра, в якій виграш залежить від комбінації цифр, символів або інших знаків, що визначається за допомогою пристрою, що обертається, а також від ставки та коефіцієнта виграшу, зазначеного в правилах гри, та який не обладнаний спеціальною електронною програмою для управління грою та визначення розміру виграшу;

карткові ігри – азартна гра, в якій виграш залежить від виставлених карт (їх комбінацій) та коефіцієнту виграшу, зазначеного в правилах гри, та яка не обладнана спеціальною електронною програмою для управління грою та визначення розміру виграшу;

ігри в кості – азартна гра, в якій виграш залежить від кидання кількості гральних костей та коефіцієнту виграшу, зазначеного в правилах гри, та яка не обладнана спеціальною електронною програмою для управління грою та визначення розміру виграшу;

ставки (парі) – азартна гра, в якій її учасник приймає участь, вносячи плату за участь (ставку) та здійснюючи прогноз щодо вірогідності або неможливості настання подій та в якій розмір виграшу залежить від правильності прогнозу гравця, здійсненої ставки та коефіцієнта розрахунку виграшу, передбаченого правилами гри;

тоталізатор – азартна гра, в якій її учасник приймає участь, роблячи ставку та здійснюючи прогноз щодо настання однієї події чи кількох подій, можливість чи

неможливість настання або про що-небудь, що може виявитися істинним чи хибним, і в якому виграш залежить від загальної суми зроблених ставок, коефіцієнта та результату прогнозу;

бінго – азартна гра, в якій гравець має можливість виграти, вгадавши випадкову комбінацію чисел із заздалегідь визначених комбінацій чисел, та в якій розмір виграшу залежить від визначеної чи вгаданої комбінації чисел та загальної суми сплачених ставок;

азартні ігри на телефоні – азартна гра, результат якої повністю або частково визначається випадком та в якій її учасник, відповідаючи на запитання або іншим чином відповідно до правил гри, приймає участь у грі з використанням телефону, а розмір плати за участь сплачується відповідно до тарифу додаткової послуги, що визначається організатором гри.

Проведення будь-яких інших видів азартних ігор на території Латвійської Республіки заборонено.

При цьому, варто відзначити, що азартні ігри можуть проводитися в Латвійській Республіці як в офлайн (азартні ігри в казино, ігрових залах (залах гральних автоматів), залах бінго, в букмекерських пунктах), а також в онлайн (азартні ігри в онлайн визначаються як інтерактивні азартні ігри). Інтерактивна азартна гра – азартна гра, в якій гравець може приймати участь з використанням послуг електронного зв'язку.

Господарська діяльність з організації азартних ігор на території Латвійської Республіки підлягає ліцензуванню. Функції органу ліцензування господарської діяльності з організації азартних ігор виконує Інспекція з нагляду за лотереями та азартними іграми, що є державним регулятором та органом контролю (нагляду) ринку азартних ігор.

Основні положення щодо регулювання діяльності з організації та проведення азартних ігор на території Латвії:

- ліцензія на організацію азартних ігор є безстроковою, але підлягає обов'язковій щорічній перереєстрації в Інспекції з нагляду за лотереями та азартними іграми;

- на кожне казино, гральний зал (зал гральних автоматів), зал для бінго, тоталізатор, місце прийняття букмекерських ставок необхідно отримувати окрему ліцензію, в якій власне зазначається адреса відповідного грального закладу. Ліцензія на казино, гральний зал, зал для бінго, тоталізатор, місце прийняття букмекерських ставок підлягає щорічній перереєстрації в Інспекції з нагляду за лотереями та азартними іграми;

- для відкриття грального закладу необхідно отримати у відповідному органі місцевого самоврядування дозвіл на відкриття казино, грального залу, залу для бінго, тоталізатора чи місця для прийняття ставок (місце для прийняття ставок, за своєю суттю, букмекерська каса);

- Інспекція з нагляду за лотереями та азартними іграми затверджує менеджера (адміністратора) для кожного казино, грального залу, залу для бінго, який власне відповідає за дотримання законності проведення азартних ігор в конкретному гральному закладі;

- ігрові автомати, інше гральне обладнання та програмне забезпечення для гральних автоматів підлягає реєстрації в Інспекції з нагляду за лотереями та азартними іграми;

- ігрові автомати, модель гральних автоматів, програмне забезпечення для гральних автоматів підлягає сертифікації на предмет їх відповідності стандартам виробника та вимогам нормативно-правових актів;

- на рівні законодавства визначаються вимоги до змісту правил азартних ігор. Правила кожної азартної гри готуються організаторами азартних ігор та затверджуються Інспекцією з нагляду за лотереями та азартними іграми;

- використання гральних автоматів допускається тільки у разі, якщо вони підключені до єдиної системи управління та моніторингу гральних автоматів, що забезпечує обмін даними в онлайн – режимі з Інспекцією з нагляду за лотереями та азартними іграми.

- організатор азартних ігор повинен забезпечувати виплату:

а) виграшу до 720 євро – негайно;

б) виграшу, що перевищує 720 євро, але не перевищує 14 300 євро – протягом одного робочого дня;

в) виграшу, що перевищує 14 300 євро – протягом строку, визначеного в правилах азартної гри, але не більше ніж протягом 30 днів та не більше ніж двома платежами.

- загальна сума виграшів в інтерактивній рулетці (циліндричній грі), іграх в карти, іграх в кості не повинна бути менше 80% від загальної суми зроблених ставок.

Питання щодо відповідального відношення до азартних ігор

Населення Латвії є досить активними гравцями в азартні ігри та лотереї, а відтак питання попередження виникнення ігрової залежності (лудоманії) на сьогодні не залишаються поза увагою держави, яка на рівні закону запровадила цілий ряд заходів (обмежень), що покликані запобігати виникненню цієї хвороби та негативним наслідкам, які з нею пов'язані.

Так, за даними порталу www.narcomania.lv близько 2,6% населення мають проблеми з азартними іграми та труднощі, пов'язані з азартними іграми.⁷ Якщо виходити з того, що загальна кількість населення Латвії становить 1 957 200 осіб, то, як можна припустити, проблеми із азартними іграми мають орієнтовно 50 тис. громадян, що, на нашу думку, є досить високим показником.

При цьому, варто зазначити, що Міністерством охорони здоров'я Латвії в 2019 році було проведено дослідження з питань процесної залежності (ігрової залежності, комп'ютерних ігор, поширення соціальних мереж) серед населення Латвії, за результатом якого визначено, що кількість людей, які потенційно постраждали від азартних ігор та лотерей становить 6,4% серед усіх респондентів (4,7% у Великобританії, 5,7% у Чехії), 2,6% із них мають проблеми низького рівня з невеликим чи невизначеним негативом щодо наслідків, 2,5% - проблеми середнього рівня з деякими негативними наслідками, але 1,3% - мають проблемну азартну гру з негативними наслідками та можливою відсутністю контролю. При цьому, **респонденти у загальній сукупності 79 119 осіб віком від 15 до 64 років могли постраждати від азартних ігор у Латвії різного ступеня, з яких 16 162 мають серйозні наслідки.**⁸ Для порівняння в Естонії, за результатом проведення національного дослідження в 2009 році, поширеність ігрової залежності серед населення віком 15 – 74 років становить 3,4%, а за результатом дослідження, проведеного в 2019 році, серед населення 15 – 74 років, поширеність ігрової залежності становить 7%.

Згідно з даними зазначеного дослідження, грати в азартні ігри та лотереї на гроші в Латвії респонденти почали в досить ранньому віці - 14% респондентів грали до 18 років, але 16% у віці 18-20 років. У сільській місцевості і в малих містах частка таких респондентів вища – у сільській місцевості 18% і 21% відповідно, але в малих містах – 16% і 20%, тоді як у Ризі відповідно 13% і 12%, а у великих містах – 10% і 13%.

Однак існує тенденція починати грати в більш ранньому віці з кожною віковою групою. Так, 19% респондентів у віці 15-24 років вказують, що почали грати до 18 років,

⁷ <https://www.narcomania.lv/2022/01/17/ka-izvairities-no-azartspelu-atkaribas/>

⁸ <https://esparveselibu.lv/sites/default/files/2020-04/Petijums-par-azartspelu-socialo-mediju-datorspeļu-un-citu-procesu-atkarību-izplatību-Latvija.pdf>

тоді як 16% респондентів у віці 25-34 років кажуть про себе так, у віковій групі 35-44 – 15%, у віковій групі 45-54 років – 14%, а серед респондентів 55-64 років – лише 9%.

В азартні ігри та лотереї в Латвії грають переважно люди у віці 25-34 років. Істотної відмінності в оцінці ігрових звичок спостерігаються між чоловіками та жінками. Лише 43% жінки порівняно з 58% чоловіків вказують, що вони коли-небудь грали в будь-яку з ігор на гроші. Чоловіки починають грати раніше за жінок – 20% чоловіків і 9% жінок почали грати у віці 20 років.

Рівень освіти не має чіткого впливу на ігрові звички. Найбільше, що будь-коли грали на гроші, є серед людей із середньою освітою – 52%, менше серед осіб з вищою освітою – 49%, але найменше серед осіб з початковою освітою або нижчою – 45%.

На звички до азартних ігор менше впливає рівень доходу. Дивлячись на профіль зайнятості, найбільше гравців у азартні ігри – фермери, сільськогосподарські робітники та інші.

Найпопулярнішим видом азартних ігор є ігрові автомати. Ігрові автомати більш популярні в маленьких містах, ніж деінде – 27% коли-небудь грали в них (тоді як у Ризі та у сільській місцевості 22%, а в інших великих містах – 17%), чоловіки значно частіше грають в ігрові автомати. Загалом в ігрові автомати грали 35% чоловіків і 11% жінок. В ігрові автомати найчастіше грали респонденти з початковою або нижчою освітою.

Щодо мотивації гри в лотереї, то однією з найбільш домінуючих причин є відповіді виграти багато грошей – з цим повністю згодні 52%. В ігрові автомати також грають переважно для того, щоб виграти великі гроші. Проте ця мотивація не є такою явно домінуючою, як у випадку гравців у миттєву чи числову лотерею. Гравці онлайн-автоматів навіть вибрали відповідь, що виграш частіше дає відчуття успіху, ніж відповідь, що вони сподіваються виграти великі гроші.

Гра в тоталізатори і парі в першу чергу пов'язані з такою мотивацією, як розвага, по-друге, респонденти підкреслили відчуття успіху, яке забезпечує гра. І лише як третій за значимістю мотивацією була можливість заробити великі гроші – це частіше згадували ті, хто грає особисто, ніж гравці онлайн.

Гравці в бінго загалом виділяються низкою мотивацій, які згадуються частіше. Зокрема, вони частіше, ніж більшість, згадували наступне як мотиви для гри: виграти великі гроші; це допомагає мені розслабитися, коли я відчуваю стрес; це дає мені розумовий виклик; це моє хобі, спосіб проведення вільного часу; конкурувати з іншими; справити враження на інших; ось як я заробляю гроші.

Щодо безпосередньої самооцінки наявності проблем з азартними іграми, то на запитання чи думали вони коли-небудь, що мають проблеми з азартними іграми, переважна більшість (88%) респондентів, які коли-небудь грали в азартні ігри, відповідають рішуче «ні», а ще 7% відповідають «скоріше так». Лише 1% відповів «так».⁹

Щодо заходів, впроваджених в Латвійській Республіці щодо попередження та протидії ігровій залежності

I. Реєстр самообмежених осіб

Основним заходом, який на сьогодні покликаний запобігати та протидіяти ігровій залежності, є обмеження фізичних осіб в доступі до азартних ігор через включення відомостей про них до спеціального реєстру, що ведеться Інспекцією з нагляду за лотереями та азартними іграми.

Відповідно до дослідження, проведеного Міністерством охорони здоров'я Латвійської Республіки, 82% респондентів підтримують, що держава має допомогти в обмеженні доступу до азартних ігор, якщо людина цього хоче, і тільки 24%

⁹ <https://esparveselibu.lv/sites/default/files/2020-04/Petijums-par-azartspelu-socialo-mediju-datorspeļu-un-citu-procesu-atkarību-izplatību-Latvija.pdf>

погоджуються, що азартні ігри та лотереї є такими ж розвагами, як і будь-які інші і не потребують особливих обмежень. Менше половини респондентів (43%) погоджуються, що люди самі несуть достатню відповідальність, щоб захистити себе від шкоди, спричиненої надмірною участю в азартних іграх.

Як зазначено у звіті щодо проведеного Міністерством охорони здоров'я Латвійської Республіки дослідження, 53% гравців поінформовані про самообмеження, але лише 8% скористалися ним. Азартні гравці розглядають тест на ідентифікацію проблеми азартних ігор як неефективний інструмент зменшення шкоди.

І так, відповідно до статті 4 Закону Латвійської Республіки «Про азартні ігри та лотереї», фізична особа має право в письмовій формі вимагати заборонити їй грати в азартні ігри, в тому числі в інтерактивні азартні ігри та приймати участь в інтерактивних лотереях, та включити її до реєстру самообмежених осіб.

Метою Реєстру самообмежених осіб є захист суспільній інтересів та права фізичної особи утриматися від надмірної участі в азартних іграх, у тому числі в інтерактивних азартних іграх та в лотереях.

Мінімальний строк дії заборони (обмеження) 12 місяців з дня включення особи до Реєстру самообмежених осіб.

Реєстр самообмежених осіб почав функціонувати з 1 січня 2020 року. Заява щодо включення інформації до даного реєстру може бути подана безпосередньо до Інспекції з нагляду за лотереями та азартними іграми або в гральному закладі, або через вебсайт організаторів інтерактивних азартних ігор та лотерей

Так, за даними Інспекції з нагляду за лотереями та азартними іграми, до зазначеного реєстру станом на 1 жовтня 2024 року включено 71 516 осіб, з яких чинна заборона на участь в азартних іграх та в інтерактивних лотереях накладена на 34 974 особи. Абсолютна більшість включених до реєстру становили чоловіки – 97,4%. Найбільша кількість, або 40% осіб, включених до Реєстру, перебуває у віці від 20 до 31 року, при цьому у віці від 31 до 36 років – 18,8% від загальної кількості, а у віці від 40 років та 50 - 13,9%.¹⁰

При цьому, до Реєстру самообмежених осіб було включено¹¹:

- станом на 31 грудня 2021 року – 17 178 осіб;
- станом на 31 грудня 2022 року – 25 750 осіб;
- станом на 31 грудня 2023 року - 25 750 осіб;
- станом на 01 жовтня 2024 року - 71 516 осіб.

При цьому варто відзначити, що даний реєстр ведеться наростаючим підсумком та не передбачає виключення з нього відомостей про особу, щодо якої закінчився перебіг строку для самообмеження, тобто в реєстрі наявні відомості як щодо осіб, відносно яких обмеження є діючим, так і щодо осіб, відносно яких обмеження втратило чинність.

Таким чином, якщо виходити з того, що загальна кількість населення Латвії становить 1 957 200 осіб, то 1,7869% всього населення Латвії станом на 1 жовтня 2024 року мали діючу заборону щодо участі в азартних іграх (внаслідок включення до Реєстру самообмежених осіб).

За невиконання встановлених нормативними актами вимог з метою запобігти участі в азартних іграх гравців, які мають залежність до азартних ігор, на організатора азартних ігор накладається штраф у розмірі однієї тисячі чотирьохсот штрафних одиниць.

¹⁰ <https://www.iaui.gov.lv/lv/jaunums/izlozu-un-azartspelu-uzraudzibas-inspekcija-publice-2024gada-3cetursna-azartspelu-tirgus-rezultatus>

¹¹ <https://www.iaui.gov.lv/en/overall-information-and-statistics>

Варто також зазначити, що програма державної політики Латвійської Республіки у сфері організації та проведення лотерей, затверджена Кабінетом Міністрів Латвії, передбачає створення Єдиного реєстру самообмежених осіб країн Балтії, тобто, як можна припустити, фізичні особи, щодо яких є діюча заборона щодо участі в азартних іграх та лотереях, запроваджена в Латвії, не зможуть прийняти участі в азартних іграх, які проводяться легально на території Литви та Естонії. І навпаки, фізичні особи, які обмежили себе в Литві та в Естонії, не зможуть взяти участі в азартних іграх (у тому числі онлайн азартних іграх), які легально проводяться в Латвії.

II. Інформування гравців в азартні ігри щодо негативних наслідків надмірної участі в азартних іграх

Відповідно до статті 4 Закону Латвійської Республіки «Про азартні ігри та лотереї», організатор азартних ігор зобов'язаний забезпечити розміщення в доступному місці грального закладу:

- інформацію щодо можливості реєстрації в Реєстрі самообмежених осіб;
- інформацію щодо шкідливих наслідків надмірної схильності до азартних ігор;
- інформацію про те, що азартні ігри можуть викликати залежність;
- тест самоконтролю (для казино та гральних залів);
- інформацію щодо закладів, куди можна звернутися за допомогою у разі, якщо азартні ігри викликали залежність.

За недотримання вимог, встановлених нормативними актами, щодо інформації, що попереджає про те, що азартні ігри можуть викликати залежність, або інформації про те, куди звертатися за допомогою, якщо азартні ігри викликали залежність, або не проведення тесту самоконтролю в місці організації азартних ігор на організатора азартних ігор накладається штраф від двохсот до однієї тисячі штрафних одиниць.

III. Територіальні обмеження щодо організації азартних ігор

Азартні ігри на території Латвійської Республіки можуть бути організовані виключно в казино, гральних залах (залах ігрових автоматів), залах для гри в бінго, в тоталізаторах та в місцях прийняття ставок (букмекерських касах). Організація та проведення азартних ігор на вулиці, відповідно, не допускається та є порушенням законодавства.

Організація азартних ігор не допускається: 1) у державних установах; 2) у церквах та культових будівлях; 3) у будинках медичних та освітніх закладів; 4) в аптеках, структурних підрозділах поштового зв'язку чи кредитних організаціях; 5) у місцях проведення масових заходів у ході цих заходів, за винятком тоталізаторів; 6) на територіях, яким у встановленому порядку надано статус ринку; 7) у магазинах, закладах культури, залізничних вокзалах, автовокзалах, аеропортах, портах, за винятком ігрових залів, тоталізаторів або місць прийому ставок, встановлених у приміщеннях, обгороджених будівельними конструкціями, з окремим входом лише зовні; 8) у барах та кафе, за винятком тоталізаторів; 9) у сервісних готелях; 10) у будинках, у яких є квартири та вхід до них із зовнішнього боку будівлі є спільним із входом у місце організації азартних ігор; 11) у місцях або на територіях відповідного муніципалітету, визначених обов'язковими правилами муніципалітету.

Органи місцевого самоврядування мають право визначати місця та території, на яких (в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці) заборонено проводити азартні ігри.

При цьому, варто відзначити, що законодавство Латвійської Республіки, яке регламентує суспільні відносини у сфері організації та проведення азартних ігор, *не передбачає* спеціальних вимог щодо розміщення гральних закладів як то: розміщення гральних закладів виключно в готелях; розміщення гральних закладів виключно в межах

певних територій; вимог щодо площі гральних закладів, кількості працівників в кожному гральному закладі.

IV. Мінімальний вік, з якого фізичні особи можуть грати в азартні ігри та відвідувати гральні заклади, - 18 років

Варто відзначити, що в Латвії розглядають питання щодо підвищення віку, з якого фізичні особи можуть грати в азартні ігри, з 18 до 21 року.

Організатори азартних ігор зобов'язані перевіряти вік відвідувачів казино, гральних залів та залів для бінго.

За допуск неповнолітнього до місця організації азартних ігор або за дозвіл йому брати участь в азартних іграх, запропонованих організатором азартних ігор, на організатора азартних ігор накладається штраф у розмірі однієї тисячі чотирьохсот штрафних одиниць.

V. Реєстрація гравців в азартні ігри

Так, відповідно до Закону Латвійської Республіки «Про азартні ігри та лотереї» організатор азартних ігор в казино повинен здійснювати реєстрацію кожного відвідувача казино перед входом до приміщення, в якому проводяться азартні ігри. Реєстрація відвідувачів здійснюється шляхом ведення реєстру відвідувачів казино. Ціллю такої реєстрації відвідувачів є встановлення особи всіх відвідувачів казино з метою запобігання відвідуванню неповнолітніми, легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму.

Відвідувач казино реєструється щоразу при відвідуванні казино шляхом запиту в нього документа, що засвідчує особу, та внесення до реєстру відвідувачів казино таких даних:

- ім'я та прізвище відвідувача;
- особистий код (за відсутності коду - найменування, номер, дата видачі та найменування органу, що видав документ, що засвідчує особу);
- дата та час входу особи до приміщення, де проводяться азартні ігри.

У разі повторного відвідування відвідувач казино замість документа, що засвідчує особу, може пред'явити картку відвідувача казино, видану відповідним власником казино, за якою можна чітко ідентифікувати конкретного відвідувача казино.

Інформація, внесена до реєстру відвідувачів казино, зберігається в електронній формі до моменту її передачі до Інспекції з нагляду за лотереями та азартними іграми, забезпечуючи захист від втрати або пошкодження цієї інформації, несанкціонованого доступу до третіх осіб та здійснюючи систему, яка дозволяє відновити її у повному обсязі у разі втрати інформації.

Інформація, включена до реєстру відвідувачів казино, один раз на місяць має передаватися до Інспекції з нагляду за лотереями та азартними іграми, яка забезпечує збереження цієї інформації протягом п'яти років.

Організатори інтерактивних азартних ігор, організатори тоталізатора та ставок також повинні забезпечувати реєстрацію кожного гравця шляхом внесення відповідної інформації до Реєстру учасників інтерактивних азартних ігор. Метою реєстру гравців в інтерактивні азартні ігри є встановлення особи гравців, запобігання участі неповнолітніх в інтерактивних азартних іграх та запобігання подальшій участі в інтерактивних азартних іграх гравців, які мають залежність до таких азартних ігор.

Для реєстрації в інтерактивній азартній грі, за винятком гри на удачу по телефону, гравець надає про себе таку інформацію:

- ім'я, прізвище, персональний код та дата народження;

- номер рахунку, з якого буде зараховано грошову суму для здійснення ставок в інтерактивній азартній грі.

Реєстрація учасників інтерактивних азартних ігор повинна здійснюватися організатором таких азартних ігор до надання йому права / можливості зіграти в азартній грі. Гравець має право вимагати шляхом надсилання відповідного повідомлення організатору інтерактивної азартної гри виключення його з реєстру учасників інтерактивних азартних ігор. Умови та порядок вилучення гравця з реєстру учасників інтерактивних азартних ігор, визначається Кабінетом Міністрів Латвії.

Організатор інтерактивної азартної гри зберігає інформацію про всі суми, внесені на ігровий рахунок гравця та виплачені з нього, або інші транзакції в аудиторських записках системи. Організатор інтерактивної азартної гри зобов'язаний зберігати зазначену вище інформацію протягом п'яти років після внесення останніх змін до ігрового рахунку гравця.

За невиконання вимог, встановлених нормативними актами про реєстр учасників інтерактивних азартних ігор чи реєстр учасників інтерактивних лотерей, на організатора азартних ігор накладається штраф у розмірі від ста до однієї тисячі чотирьохсот штрафних одиниць або ігровий акаунт гравця.

VI. Організатору азартних ігор забороняється надавати гравцям будь-які позики та кредити, а також забороняється пропонувати безкоштовну участь в азартній грі, гру в азартну гру в якості подарунку, призу чи в якості компенсації за придбання товарів чи послуг

За недотримання заборони пропонувати участь в азартній грі безкоштовно, як подарунок або приз або як винагорода на організатора азартних ігор накладається штраф у розмірі однієї тисячі чотирьохсот штрафних одиниць.

Окрім того, відповідно до Закону Латвійської Республіки «Про азартні ігри та лотереї» порушення організатором азартних ігор вимог щодо заборони видачі гравцю будь-яких позик або кредитів є підставою для анулювання ліцензії на організацію азартних ігор

Попри те, що на рівні закону запроваджено заборону надавати гравцям позики та кредити, пропонувати безкоштовну гру в азартні ігри і т.п., організатори азартних ігор запровадили програми лояльності, за якими гравцям можуть надаватися знижки на ставки в азартні ігри, більше дешеві напої тощо.

Звісно, у світі організаторами азартних ігор пропонуються гравцям різні програми лояльності, зокрема, нарахування балів/бонусів залежно від того, скільки гравці витратили коштів на гру в азартні ігри, на товари, які безпосередньо не стосуються участі в азартних іграх, але придбані в гральних закладах. Зароблені бали/бонуси можуть бути використані на гру в азартні ігри, на безкоштовне отримання напоїв, харчування тощо.

Безконтрольне використання подібних програм, як зазначено в Основних напрямках політики щодо азартних ігор та лотерей на 2021 – 2027 роки, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів Латвії від 14 липня 2021 року № 509, тільки підвищує інтерес до гри та створює ризик виникнення ігрової залежності. Для гравця, який використовує такі програми, створюється «порочне коло» — чим більше ресурсів (грошей та часу) витрачається на гру, тим вищий статус чи рівень гравця, що відповідно дає можливість більше використовувати запропоновані переваги, включаючи гру безкоштовно, що може призвести до надмірної та неконтрольованої азартної гри.

Відтак, на рівні держави в Латвії було визнано за необхідне вжити таких заходів:

- роз'яснити нормативно-правові акти для організаторів азартних ігор та лотерей, чітко визначивши, які елементи програм лояльності дозволені, які заборонені для використання;

- зобов'язати організаторів азартних ігор та лотерей включати до програм лояльності інструменти та умови відповідальної гри, які забезпечують, щоб учасник такої програми не міг брати участь у грі або продовжувати гру, якщо він ними не скористався;

- на організаторів азартних ігор та лотерей, які пропонують програми лояльності, встановити обов'язок оцінювати поведінку гравця та обмежувати участь гравця в азартних іграх чи в інтерактивних лотереях, якщо виявлено ознаки проблемної ігрової поведінки;

- організатори азартних ігор та лотерей зобов'язані збирати неперсоніфіковану інформацію про учасників програм лояльності за звітний рік та надавати зазначені відомості один раз на рік до 1 березня наступного року до Інспекції з нагляду за азартними іграми та лотереями.

VII. Забороняється (за межами сайтів організації азартних ігор) реклама сайтів азартних ігор та інтерактивних азартних ігор В місцях організації азартних ігор допускається розміщення виключно найменування грального закладу та торговельної марки, що зареєстрована за організатором азартних ігор

VIII. Надання психологом Інспекції з нагляду за лотереями та азартними іграми консультацій гравцям та їх родинам

Так, за даними Інспекції з нагляду за лотереями та азартними іграми, зазначений орган регулярно надає підтримку особам, які мають підвищений ризик захопитися азартними іграми. За 9 місяців 2024 року психологом Інспекції з нагляду за лотереями та азартними іграми було проведено 286 очних та 216 дистанційних індивідуальних консультацій із гравцями та їхніми родичами через інтернет-сайти. Психолог прийняв 177 заяв про включення осіб до Реєстру самообмежених осіб та відповів більш ніж на 100 питань, надавши консультації у формі електронної пошти¹².

IX. Встановлення гравцями самообмежень щодо участі в інтерактивних азартних іграх (онлайн - азартних іграх)

Відповідно до пункту 10 Процедури реєстрації та підтвердження особи гравців в інтерактивних азартних іграх та інтерактивних лотереях, затвердженої постановою Кабінету Міністрів від 5 грудня 2017 року № 715, обов'язковою передумовою для допуску фізичної особи до участі в інтерактивних азартних іграх (онлайн-азартних іграх) є визначення такою особою для себе:

- максимальної ставки, яку він може зробити в одній грі в майбутньому;
- максимальну загальну суму ставок, яку він може зробити протягом наступних 24 годин.

При цьому, якщо гравець ініціюватиме питання щодо збільшення максимальної ставки, то організатор азартних ігор може задовольнити його прохання та підвищити для такого гравця максимальну ставку тільки на сьомий день після отримання відповідного повідомлення від гравця.

Варто відзначити, що в Латвійській Республіці мають місце нелегальні пропозиції щодо участі в азартних іграх, у тому числі в мережі Інтернет. Звісно, про дотримання нелегальними організаторами азартних ігор вимог законодавства, що спрямовані на попередження виникнення ігрової залежності, говорити не варто. Відтак, для неповнолітніх осіб, осіб, які мають ігрову залежність, осіб, які включені до реєстру самообмежених осіб, на жаль, залишається можливість грати в азартні ігри, зокрема, на нелегальних вебсайтах.

¹² <https://www.iaui.gov.lv/lv/jaunums/izlozu-un-azartspelu-uzraudzibas-inspekcija-publice-2024gada-3cetursna-azartspelu-tirgus-rezultatus>

Інспекція з нагляду за лотереями та азартними іграми вживає заходів щодо виявлення нелегальних пропозицій участі в азартних іграх, у тому числі шляхом блокування вебсайтів з нелегальними пропозиціями азартних ігор. Так, за даними Інспекції з нагляду за лотереями та азартними іграми протягом 9 місяців 2024 року було заблоковано 236 неліцензованих вебсайтів з азартними іграми.

Питання попередження ігрової залежності в Латвійській Республіці є актуальним. Так, розпорядженням Кабінету Міністрів Латвійської Республіки від 14 липня 2021 року № 509 були затверджені основні напрямки політики щодо азартних ігор та лотерей на 2021 – 2027 роки.

Метою політики щодо азартних ігор та лотерей задекларовано захист суспільних інтересів шляхом зниження ризиків, пов'язаних з азартними іграми та лотереями, забезпечення контрольованого, прозорого, законного, соціально відповідального та вільного від наркозалежності середовища для організації азартних ігор та лотерей.

Задекларовані (планові) результати державної політики Латвії щодо азартних ігор та лотерей:

1. Результат політики (PR) – Зменшується кількість проблемних гравців					
Ефективна ставка (RR)	Ваговий коефіцієнт показника	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2027 рік
1. Кількість проблемних або потенційно проблемних гравців, які зазнали позитивного впливу (% всіх потенційно проблемних та проблемних гравців)	1, включаючи:	75%	80%	85%	90%
1.1. Певна категорія гравців позбавлена можливості брати участь в азартних іграх та лотереях	0,25	0	80%	85%	90%
1.2. Механізм самоконтролю гравця	0,1	0	90%	100%	100%
1.3. Територіальне обмеження місць проведення азартних ігор з дотриманням пропорційності та скороченням кількості можливих судових розглядів	0,2	0	10%	20%	100%
1.4. Не заохочується надмірний інтерес до азартних ігор та лотереї	0,2	0	80%	85%	90%
1.5. Люди усвідомлюють шкідливий вплив азартних ігор та лотерей	0,1	0	70%	80%	90%
1.6. Зниження пристрасті до азартних ігор та лотереї (% існуючих проблемних гравців на рік)	0,15	10%	15%	20%	25%

2. Результат політики (PR) – Відповідальне та справедливе бізнес-середовище				
Ефективна ставка (RR)	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2027 рік
1. Ігри, що пропонуються неліцензованими організаторами інтерактивних азартних ігор та лотерей у Латвії (% від загального ринку азартних ігор та лотерей)	30%	25%	20%	20%
2. Зниження мотивації населення брати участь у іграх, що пропонуються неліцензованими у Латвії організаторами інтерактивних азартних ігор та лотерей (зниження відмов у виплатах фізичним особам порівняно з базовим показником 2020 року)	90%	80%	70%	30%

3. Поліпшення ділового середовища, зокрема. зниження адміністративного навантаження за рахунок централізації прийняття рішень щодо організації азартних ігор (% зниження запитів інформації до муніципалітетів та кількості оскаржених справ у судах).	5%	5%	10%	10%
--	----	----	-----	-----

**Напрями державної політики Латвійської Республіки
у сфері організації азартних ігор та лотерей на 2025 – 2027 роки**

№ з/п	Задача	Строк
1	Запровадити смарт-карти для гравців в наземних гральних закладах, щоб забезпечити гравцю можливість встановлювати собі ліміти максимальної суми депозиту та часові ліміти	2025
2	Зобов'язати організаторів азартних ігор та лотерей включати до програми добровільної співпраці з гравцями інструменти та умови відповідальної гри, гарантуючи, що учасник програми співробітництва не зможе брати участь у грі чи продовжувати гру, якщо він ними не скористався.	2025
3	Організатори азартних ігор та лотерей, пропонуючи програму співробітництва, повинні встановити обов'язок оцінювати поведінку гравця та обмежувати участь гравця в азартних іграх чи лотереях, якщо виявлено ознаки проблемного гравця.	2025
4	Визначити обов'язок організаторів азартних ігор та лотерей збирати неперсоніфіковану інформацію про учасників програми співробітництва за звітний рік та передавати зазначену інформацію один раз на рік до 1 березня наступного року до уповноваженого державного органу	2025
5	Направляти осіб, ідентифікованих за допомогою аналітичного інструменту автоматичного поведінкового моніторингу (включаючи ризикованих гравців та учасників інтерактивних лотерей), на отримання підтримки, у тому числі у віртуальному середовищі, пропонуючи альтернативний контент та програму інтерактивного втручання, що сприяє можливостям ресоціалізації.	2025
6	Впровадити загальнонаціональні заходи щодо підвищення обізнаності громадськості щодо ризиків залежності та доступної допомоги для громадян, які страждають від залежності.	2027
7	Забезпечити заходи щодо зміцнення здоров'я та профілактики у муніципалітетах для зниження ризиків залежності (у тому числі ігрової залежності).	2027
8	Провести регулярну оцінку зазначених профілактичних програм, що реалізуються в інших країнах для профілактики залежності (особливо ігрової залежності в інтерактивному середовищі), що відповідає принципам сумлінної практики, пропонуючи запровадити структурований, теоретично обґрунтований та емпірично	2027

	обґрунтований підхід, адаптований до ситуації у Латвії.	
9	Залучити організації, що реалізують проекти з профілактики залежності, а також державні та муніципальні установи до розробки аналітичного інструменту для автоматичного моніторингу поведінки, а також до прийняття та популяризації зазначеної профілактичної інтерактивної програми втручання.	2025 - 2027
10	Реалізувати інформаційну кампанію щодо застосування до фізичних осіб у Латвії відповідальності за участь у неліцензованих азартних іграх та/або неліцензованих лотереях у Латвії, а також інших ризиків (залежності, шахрайства та недотримання захисту даних).	постійно

Водночас варто зазначити, що при формуванні державної політики у сфері організації азартних ігор та лотерей державні органи мають намір забезпечити баланс між організацією азартних ігор та лотерея як способу проведення вільного часу та суспільними інтересами, у тому числі захистом прав особи, зокрема, запобігання можливому виникненню ігрової залежності, знищення ризиків для здоров'я населення та соціальних ризиків. Також акцентується увага на важливості захисту гравців від ризиків, які можуть виникнути під час гри на неліцензованих ігрових та лотерейних платформах. Так, крім адиктивних ризиків, при участі в нелегальних азартних іграх та лотереях не виключені фінансові ризики (шахрайство) та ризики, пов'язані з недотримання вимог щодо захисту персональних даних.

Як додатковий інструмент інформування населення та профілактики шкідливих звичок очікується цикл соціальної реклами, який дозволить привернути увагу громадськості до існуючих ризиків шкідливого впливу залежностей на людину та можливих кроків щодо виявлення та запобігання ризикам. Необхідними заходами визнано:

1) просвітництво громадськості та створення соціальних кампаній (як на національному рівні, так і з боку організаторів лотерей та азартних ігор) з метою інформування існуючих та потенційних гравців про можливі ризики, наслідки, а також варіанти допомоги у разі ігрової залежності;

2) інформування громадськості про неправильні уявлення про азартні ігри та ймовірність виграшу;

3) просвітництво громадськості та створення соціальних кампаній про шкідливий вплив надмірної участі в азартних іграх та лотереях на фізичне, соціальне та психічне здоров'я та благополуччя людини;

4) розробка інформаційних матеріалів та забезпечення їх доступності для організаторів лотерей та азартних ігор (для поширення серед гравців);

5) регулярна інформація про шкоду ігрової залежності у засобах масової інформації.

Окрім того, до необхідних заходів державною політикою Латвії щодо організації азартних ігор та лотерей віднесено:

1) запровадити заборону участі в азартних іграх особам, які мають заборгованість із сплати аліментів;

2) запровадити вимогу для наземних гральних закладів забезпечувати для гравців встановлення ними лімітів щодо максимальної суми депозиту та часових лімітів;

3) підвищити мінімальний вік, з якого фізичні особи можуть грати в азартні ігри – до 21 року;

4) запровадити мінімальний вік, з якого фізичні особи можуть приймати участь в лотереях – 18 років;

5) поставити задачу для органів місцевого самоврядування щодо розробки пропозицій з інтеграції альтернативних форм дозвілля на територіях, де гральні заклади є найбільш доступною формою дозвілля у відношенні до інших варіантів відпочинку;

6) запровадити обмеження щодо часу роботи гральних закладів (окрім тоталізаторів та букмекерських кас);

7) запровадити обов'язок розділяти приміщення, в яких проводяться азартні ігри, з приміщеннями, в яких надаються послуги громадського харчування;

8) запровадити заборону куріння в гральних закладах, в яких не передбачена посилена вентиляція повітря в спеціально відвідних для цього приміщеннях для куріння;

9) запровадити ліміт для безкоштовних пропозицій алкогольних напоїв під час гри в азартні ігри;

10) запровадити вимогу щодо реєстрації гравців в наземних гральних закладах.

В Латвії також визнано за необхідне розробити аналітичний інструмент моніторингу рівня ігрової залежності та поведінки, яка дозволить виявити ризикових гравців (гравців, які перебувають в групі ризику виникнення ігрової залежності). Для реалізації цього проекту, визнано за необхідне: визначити ознаки гравця, що має ризик виникнення ігрової залежності; проводити регулярні дослідження програм щодо профілактики залежностей (особливо ігрової залежності в інтерактивному середовищі), у т.ч. в інших країнах; направити осіб, виявлених в аналітичному інструменті моніторингу рівня залежності та поведінки, на отримання підтримки, пропонуючи альтернативний контент та програму втручання, що сприяє можливостям ресоціалізації; розробити рекомендації щодо оцінки зазначеної програми профілактичного втручання та зазначеної профілактичної роботи в інтерактивному середовищі, звертаючи увагу на відповідність послуги/програми принципам належної практики (шляхом аналізу конкретних випадків або аналізу відповідності втручань принципам передової практики) тощо.

Естонська Республіка

Історія формування ринку азартних ігор на території Естонської Республіки є в певній мірі схожою із історією формування ринку азартних ігор в Латвії та в Україні. Це можна пояснити тим, що ці країни в певний час мали спільну історію, адже входили до складу СРСР та, відповідно, під його державну політику та державне регулювання. А, як відомо, в СРСР всі азартні ігри були забороненими. Єдиним видом ігор на гроші, який не тільки був дозволеним, а й активно популяризувався та підтримувався державою, були лотереї.

Відтак, на дату набуття Естонською Республікою своєї Незалежності у 1991 році проведення азартних ігор на території цієї країни було заборонено. На сьогодні ж господарська діяльність з проведення азартних ігор (у т.ч. лотерей) підлягає спеціальному державному регулюванню та контролю.

Основним нормативно-правовим актом, який регламентує суспільні відносини у сфері азартних ігор, є Закон Естонії «Про азартні ігри»¹³. Метою цього закону є встановлення посиленних вимог до операторів азартних ігор та встановлення заходів щодо захисту гравців, зниження негативних наслідків азартних ігор та їх впливу на суспільство.

І так, азартною грою, відповідно до Закону Естонії «Про азартні ігри», визнається гра, яка відповідає всім наступним характеристикам:

1) участь у грі обумовлена тим, що гравець робить ставку;

2) в результаті гри гравець може здобути виграш;

¹³ <https://www.riigiteataja.ee/akt/13060644>

3) результат гри визначається частково або цілком випадковою дією або залежить від настання раніше невідомої події.

При цьому, варто відзначити, що Законом Естонії «Про азартні ігри» визначено вичерпний перелік азартних ігор, які не підпадають під дію цього закону, а відтак і під спеціальне державне регулювання та контроль. До таких азартних ігор відносяться: а) ігри на спритність, єдиним можливим виграшем в якій є можливість знову взяти участь у тій самій грі; б) спортивні змагання; в) лотерея з призовим фондом до 1000 євро, яка проводиться не частіше ніж один раз на тиждень; г) лотерея з призовим фондом до 1000 євро, яка організовується на кораблі, що здійснює міжнародні морські пасажирські перевезення, зареєстрованому в Реєстрі кораблів Естонії; г) комерційна лотерея із призовим фондом до 10 000 євро. Комерційною лотереєю визнається класична або експрес-лотерея, що організована постачальником товарів або послуг для просування товарів або послуг чи їх постачальника.

Азартні ігри на рівні Закону Естонії «Про азартні ігри» розподіляються на чотири види, а саме:

азартні ігри – ігри, результат яких залежить від випадку і які проводяться за допомогою механічних або електронних засобів або оператора гри;

лотереї - ігри, результат яких залежить від випадковості та у яких виграшний фонд становить до 80 відсотків вартості реалізації лотерейних білетів, а результат гри за якими визначається не більше трьох разів на день або визначається при відкритті ігрового поля на лотерейному білеті.

тоталізатор – ігри, результат яких залежить від настання, ненастання або способу настання події, передбаченої гравцем, при цьому подія, на яку гравець робить ставку, знаходиться поза контролем оператора азартних ігор, отримання виграшу залежить від дійсності ставки, а розмір виграшу залежить від розміру ставки та коефіцієнта виграшу (парі), визначених до здійснення ставки, або від відсотка від суми ставок, визначеного оператором азартних ігор, кількості правильних прогнозів та розміру їх ставок (тоталізатор);

ігри на спритність - ігри, результат яких значною мірою залежить від фізичної спритності або навичок та знань гравця і які проводяться з використанням механічного або електронного пристрою.

Водночас, законодавство Естонії виокремлює дистанційні азартні ігри, до яких відносяться азартні ігри, результат яких визначається на електронному пристрої або гравець може прийняти участь в грі за допомогою електронного засобу зв'язку, у тому числі телефону, Інтернету та засобів масової інформації.

Основні положення щодо регулювання діяльності з організації та проведення азартних ігор на території Естонії:

- діяльність з організації азартних ігор підлягає ліцензуванню (окрім лотерей, які монопольно проводяться державним акціонерним товариством). Ліцензія на діяльність з організації азартних ігор видається окремо на: організацію азартних ігор (не включає лотереї, тоталізатор та ігри на спритність); організацію тоталізатора; на організацію ігор на спритність;

- окрім ліцензії на діяльність з організації азартних ігор необхідно отримувати спеціальний дозвіл (ліцензію) на азартні ігри, який видається окремо на місце проведення азартних ігор (наприклад, на адресу, яка зазначена в рішенні про видачу ліцензії; на корабель з метою відкриття там грального місця для організації одного з видів азартних ігор);

- діяльність з організації азартних ігор є виключним видом діяльності організатора азартних ігор. При цьому, він має право здійснювати супутню діяльність, що пов'язана з організацією азартних ігор в закладі, а саме організацію харчування, обмін валют, організацію відпочинку та культурних заходів;

- до організаторів азартних ігор встановлено ряд вимог, зокрема, щодо статутного капіталу, додаткового резервного капіталу, тощо;

- гравцем в тоталізатор може бути особа, яка досягла 18 років; гравцем в лотерею може бути особа, яка досягла 16 років; гравцем в азартні ігри (окрім тоталізатора та лотереї) може бути особа, яка досягла 21 року;

- будь-яка зміна правил проведення азартних ігор здійснюється виключно за письмовою згодою Податково-митного департаменту, який, власне, здійснює регулювання та контроль за діяльністю організаторів азартних ігор;

- програмне та апаратне забезпечення, що використовується для організації азартних ігор на гральному автоматі або для дистанційних азартних ігор, повинно забезпечувати, щоб середня сума виплат, яка виплачується гравцям в результаті гри, складала більше 80% від суми всіх ставок. Гральні автомати підлягають перевірці Податково-митним департаментом на предмет відповідності вимогам закону;

- запроваджується електронна система обліку та контролю, яка поєднує гральні автомати організатора для проведення азартних ігор або додаткових азартних ігор або гральне обладнання, яке використовується для проведення дистанційних азартних ігор та тоталізатора. При цьому, організатор азартних ігор забезпечує можливість підключення цієї системи до інформаційної системи Податково-митного департаменту задля того, щоб забезпечити доступ до відомостей, передбачених законодавством. Гральний стіл підключається до електронної системи обліку та контролю у разі, якщо розрахунки здійснюються на гральному столі або гра організована повністю або частково електронними пристроями.

Щодо заходів, впроваджених в Естонській Республіці щодо попередження та протидії ігровій залежності:

1. Запровадження мінімального віку, з якого фізичні особи можуть приймати участь в азартних іграх

Варто відзначити, що в Естонії не єдиного підходу щодо мінімального вікового цензу допуску до азартних ігор. Мінімальний вік, з якого фізична особа може зіграти в ігри на гроші, залежить від виду гри та, як можна припустити, від рівня можливого негативного впливу азартної гри на таку фізичну особу. Так, мінімальний вік, з якого фізична особа може зіграти в ігри на гроші, встановлений на рівні:

16 років – для лотерей;

18 років – для тоталізатора;

21 рік – для інших видів азартних ігор, у тому числі для дистанційних азартних ігор.

Разом з тим, особам, які не досягли 21 року, не можуть перебувати в гральному закладі, окрім грального закладу, облаштованого на пасажирському судні, що включений до Реєстру суден Естонії, в якому максимальна можлива ставка на участь в одній азартній грі не перевищує 10 євро на гральному автоматі чи на гральному столі, а максимально можливий виграш в одній азартній грі не перевищує 2 000 євро.

Надання особі віком до 21 року можливості перебувати в місці, де проводиться азартна гра або гра на спритність, організована у вигляді азартної гри або дистанційної участі в азартних іграх, або дозвіл особі віком до 18 років перебувати в тоталізаторі або грати в тоталізатор, або дозвіл особі віком до 16 років грати в лотерею карається штрафом у розмірі до 200 штрафних одиниць або конфіскацією. Те саме діяння, вчинене юридичною особою, карається штрафом у розмірі до 2 600 євро.

Окрім того, відповідно до естонського законодавства, фізична особа, яка не досягла 21 року та взяла участь в азартній грі (окрім лотерей, тоталізатора) несе відповідальність у вигляді штрафу до 10 штрафних одиниць.

II. Запровадження на рівні закону заборони для організаторів азартних ігор надавати гравцям можливість грати в кредит або надавати гравцям кредит для гри в азартні ігри

III. Запровадження обов'язку для організаторів азартних ігор чітко попереджати гравців про те, що азартні ігри викликають залежність, а також надавати гравцям посилання на контактні дані організацій, які надають допомогу особам, залежним від азартних ігор

Зазначена інформація повинна обов'язково відображатися на естонській мові та розміщуватися на видному та доступному для гравців місці в місці проведення азартної гри чи тоталізатора.

Щодо лотерей, то інформація про можливі негативні наслідки участі в лотереї та контактні дані організацій, які надають допомогу особам із ігровою залежністю, повинна зазначатися на кожному лотерейному білеті.

IV. Запровадження обмежень максимальної суми виграшу на гральному автоматі, яка може бути видана за один раз (не більше 2 000 євро)

V. Запроваджено обмеження щодо розміщення гральних закладів

Так, відповідно до § 37 Закону Естонії «Про азартні ігри» місця для проведення азартних ігор можуть знаходитися виключно:

- в окремій будівлі;
- в готелі, конференц-центрі або розважальному центрі;
- в комерційній будівлі або в торговому центрі, що не мають жилих приміщень (за умови, що гральний заклад має окремий вхід).

Окрім того, гральні заклади (тоталізатор, місця для проведення азартних ігор на спритність, місця для проведення інших азартних ігор (окрім лотерей) не повинні розміщуватися в приміщеннях дошкільних дитячих закладів, основної школи, гімназії, професійних училищ, шкіл за інтересами, постійного лагерью для молоді, дитячих закладів та закладів по роботі з молоддю.

Генеральним планом населеного пункту може бути визначена територія, на якій не можна розміщувати місця для проведення азартних ігор. При цьому, рішенням волості або міськими зборами (аналог органів місцевого самоврядування в Україні):

- може бути заборонено розміщення місць для проведення азартних ігор в певних будівлях;
- обмежено час роботи місця для проведення азартних ігор у разі, якщо таке місце розташоване в безпосередній близькості від дитячих та молодіжних закладів та установ. При цьому, місцеві органи самостійно визначають, які території необхідно вважати такими, що розташовані в безпосередній близькості до дитячих та молодіжних закладів та установ.

VI. Запроваджено ідентифікацію кожного відвідувача грального закладу

Так, відповідно до п. 8 § 37 Закону Естонії «Про азартні ігри» організатор азартних ігор зобов'язаний перевіряти особу фізичної особи, яка входить до місця проведення азартної гри (до грального закладу). При цьому, для ідентифікації особи повинні фіксуватися такі дані як:

- ім'я та прізвище;
- особистий код (у разі його відсутності - дата народження);

- найменування документа, який посвідчує особу, його серійний номер, дату та місце видачі;

- час та дата прибуття до місця проведення азартних ігор (грального закладу).

Для проведення ідентифікації особи відвідувача грального закладу, організатор азартних ігор має отримати від потенційного відвідувача документ, який посвідчує особу відвідувача, зробити копії сторінок такого документа, на яких зазначені необхідні для ідентифікації персональні дані та включає ці дані до електронної бази даних. Записи щодо відвідувачів зберігаються в базі даних організатора азартних ігор протягом п'яти років з моменту останнього відвідування відповідною особою грального закладу.

Аналогічні вимоги передбачені § 53 Закону Естонії «Про азартні ігри» для організаторів дистанційних азартних ігор. Так, організатори дистанційних азартних ігор повинні здійснювати:

- ідентифікацію кожного гравця;

- реєстрацію імені, прізвища кожного гравця, особистого коду (у разі його відсутності, - дати народження), часу та дати входу до ігрової платформи та виходу з неї;

- вести облік зроблених гравцем ставок, повернутих ставок та виплачених виграшів;

- здійснювати прийняття ставок, платежів на користь гравця виключно з /на поточного рахунку гравця. При цьому, виплата коштів на користь гравця повинна здійснюватися організатором азартних ігор виключно на той банківський рахунок, з якого гравець поповнив ігровий баланс (сплатив коштів організатору азартних ігор для участі в азартних іграх);

- інформування гравців щодо ігрової залежності та щодо контактних даних організацій, які надають допомогу особам з ігровою залежністю.

Порушення організатором азартних ігор вимог закону щодо ідентифікації та реєстрації осіб, що входять до грального закладу (а саме не встановлення або недотримання організатором ідентифікації або реєстрації осіб, що входять до місця проведення азартних ігор, або недотримання вимог щодо реєстрації) тягне за собою накладення штрафу у розмірі до 100 штрафних одиниць. У разі, якщо діяння вчинено юридичною особою, то розмір штрафу становить до 2 000 євро.

У разі, якщо означені вище вимоги будуть порушені організатором дистанційної азартної гри, то такого організатора азартних ігор застосується штраф у розмірі до 200 штрафних одиниць. Якщо ж таке порушення було вчинено юридичної особи, то штраф – до 2 600 євро.

VII. Запровадження списку осіб з обмеженнями щодо азартних ігор

Список осіб з обмеженнями щодо азартних ігор є підреєстром реєстру платників податків та запроваджений з метою надати людям можливість обмежити свою участь в азартних іграх для зменшення негативних соціальних та економічних наслідків, що можуть бути спричинені для деяких людей та суспільства азартними іграми.

Відомості про особу включаються до списку осіб з обмеженнями щодо азартних ігор на підставі її письмової заяви на невизначений строк. При цьому, в такій заяві зазначається строк, після спливу якого фізична особа – заявник може подати нову заяву, а саме заяву щодо виключення її з даного списку. Цей строк становить від шести місяців до трьох років та визначається фізичною особою – заявником самостійно. Наприклад, якщо фізична особа вказала в заяві про включення її до списку осіб з обмеженнями щодо азартних ігор два роки, то вона може ініціювати питання та подати заяву про виключення її з цього списку тільки після спливу двох років з дня подання заяви.

Список осіб з обмеженнями щодо азартних ігор ведеться Податково-митним департаментом. При цьому, фізична особа може подати заяву щодо включення відомостей про неї до списку осіб з обмеженнями щодо азартних ігор як до Податково-

митного департаменту, так і до організатора азартної гри, тоталізатора, організатора класичної лотереї, які негайно направляють таку заяву до Податково-митного департаменту.

Заява про включення особи до списку осіб з обмеження щодо азартних ігор та заява щодо виключення особи із зазначеного списку не можуть бути відкликані та не мають зворотної сили.

У разі, якщо організатор азартних ігор допустив до участі особу, яка включена до списку осіб з обмеженнями щодо азартних ігор, щодо такого організатора азартних ігор застосовується штраф у розмірі 100 штрафних одиниць чи конфіскація. Якщо ж таке діяння вчинене юридичною особою, то сума штрафу становить до 2 000 євро.

VIII. Запровадження лімітів щодо участі в азартних іграх

Організатор дистанційних азартних ігор перед тим як надати фізичній особі вперше зіграти в азартну гру повинен запропонувати такій фізичній особі встановити собі ліміти щодо суми коштів, яку він готовий втратити (програти) протягом одного тижня або одного місяця. У разі, якщо фізична особа скористається такою пропозицією та встановить ліміт щодо максимальної суми коштів, яку вона може програти протягом тижня / місяця, відповідний організатор дистанційної азартної гри не має права приймати від такої особи ставки, яка може призвести до програшу цією особою коштів понад встановлений нею ліміт.

Звісно, законодавство Естонії залишає за гравцем право змінювати раніше встановлені ліміти. При цьому, якщо гравець ініціює перед організатором дистанційної азартної гри зменшення рівня ліміту, то такий запит повинен негайно бути задоволений зі сторони організатора азартних ігор. Якщо ж гравець ініціює перед організатором дистанційної азартної гри підвищення рівня ліміту, то такий запит задовольняється організатором азартних ігор виключно за умови, що гравець через 48 годин підтвердив свій запит на підвищення рівня ліміту.

Порушення організатором азартних ігор вимог закону щодо встановлення зазначеного вище ліміту та його дотримання тягне за собою застосування до такого організатора азартних ігор штрафу у розмірі 100 штрафних одиниць чи конфіскацію. Якщо ж таке діяння вчинене юридичною особою, то сума штрафу становить до 2 000 євро.

IX. Запроваджено інформування гравців щодо тривалості в часі їх ігрових сесій

Так, відповідно до п. 4 § 57 Закону Естонії «Про азартні ігри» гравцю постійно повинна показуватися чітка інформація про те, як довго він грає, а також він повинен мати можливість ознайомитися з відомостями щодо зроблених ними ставок та отриманих виграшів.

X. Запроваджено механізм обмеження доступу до незаконних дистанційних азартних ігор через процедуру блокування доменного імені за приписом Податково-митного департаменту

XI. Запроваджено обмеження щодо реклами азартних ігор

Так, відповідно до § 292 Закону Естонії «Про рекламу»¹⁴:

- реклама азартних ігор, місць гри та організатора азартної гри (далі - реклама азартних ігор) забороняється, якщо організатор не має ліцензії на організацію, передбачену Законом про азартні ігри;

¹⁴ [Reklaamiseadus-Riigi Teataja](#)

- реклама азартних ігор не повинна містити запрошення до участі в азартних іграх або відвідування місця проведення азартних ігор або інформації, яка може створити враження, що азартні ігри сприяють суспільному успіху;

- реклама азартних ігор має містити застережливий текст «Увага! Це реклама азартних ігор. Азартні ігри не є відповідним способом вирішення фінансових проблем. Читайте правила та поведіться відповідально». Попередження має бути помітним, зрозумілим і чітко відмінним від іншої інформації при звичайному застосуванні.

- реклама азартних ігор заборонена, крім: а) місця, де проводиться азартна гра; б) на борту повітряних суден та повітряних суден, що використовуються у міжнародних пасажирських перевезеннях; в) у будівлі аеропорту та пасажирського терміналу порту, що обслуговують міжнародні регулярні пасажирські перевезення; г) у готелі, де знаходиться місце проведення азартної гри; ґ) на веб-сайті організатора азартної гри; д) реклама поштою, електронною поштою або телефоном, якщо вона була замовлена та доставлена клієнтом тільки на свою поштову адресу або адресу електронної пошти або на номер телефону, вказаний клієнтом, та клієнт має можливість у будь-який час припинити відправку оголошення, повідомивши про своє бажання оператора азартної гри.

- забороняється рекламувати тото: а) у будівлі, на території та в безпосередній близькості від них, що використовуються дошкільною дитячою установою, основною школою, гімназією, професійним училищем, школою за інтересами, молодіжним постійним табором та табором молодіжних проєктів, на веб-сайті, призначеному для дітей, на місці та під час заходу, призначеного насамперед для дітей, а також на квитку на такий захід; б) теле- та радіопрограми; в) на лицьовій та оборотній сторонах газети та журналу, якщо вони не опубліковані разом із повідомленням про спонсорство; г) як зовнішня реклама, якщо вона не опублікована разом зі спонсорським повідомленням.

- забороняється рекламувати гру на спритність: а) у будівлі, на території та в безпосередній близькості від них, які використовуються дитячою установою дошкільної установи, основною школою, гімназією, професійно-технічним училищем, школою за інтересами, молодіжним постійним табором та табором молодіжних проєктів, на веб-сайті, призначеному для дітей, а також до та під час теле- та радіопередач, призначених в основному для дітей; б) на лицьовій та оборотній сторонах газети та журналу, якщо вони не опубліковані разом із повідомленням про спонсорство; в) як зовнішня реклама, якщо вона не опублікована разом зі спонсорським повідомленням.

- реклама лотереї заборонена в будівлях, приміщеннях та в безпосередній близькості від них, що використовуються дитячими дошкільними установами, основними школами, гімназіями, професійно-технічними училищами, школами за інтересами, молодіжними постійними таборами та молодіжними проєктними таборами, сайтах до та під час теле- та радіопередач, призначених в основному для дітей, а також на місці та під час заходу, орієнтованого в основному на дітей, а також на квитку на такий захід.

Естонія за кількістю населення є невеликою країною – 1 374 687 осіб¹⁵. При цьому, за даними Податково-митного департаменту, станом на 27 січня 2025 року, кількість легальних організаторів азартних ігор становить 71, з яких: 38 організаторів азартних ігор в Інтернеті (загалом в Естонії 231 легальний вебсайт з азартними іграми), 4 організаторів азартних ігор в казино; 1 організатор азартних ігор на судні; 26 організаторів азартних ігор (тоталізаторів), 1 організатор азартних ігор на спритність та 1 організатор азартних ігор (лотерей)¹⁶. Це, на нашу думку, досить велика кількість організаторів азартних ігор для країни з населенням менше ніж 1,5 мільйони.

Слід зауважити, що це тільки організатори азартних ігор, які мають відповідну ліцензію та на законних підставах здійснюють діяльність з організації азартних ігор. При

¹⁵ <https://rus.err.ee/1609341618/chislennost-naselenija-jestonii-rastet-za-schet-immigrantov-iz-ukrainy>

¹⁶ [Список легальных операторов азартных игр | Налогово-таможенный департамент](#)

цьому, в Естонії також є проблема щодо незаконного проведення азартних ігор, у тому числі через мережу Інтернет. Так, за даними Податково-митного департаменту, станом на 27 січня 2025 року заблоковано 1 871 вебсайтів¹⁷, на яких проводяться азартні ігри без відповідного дозволу (ліцензії).

Як можна зробити висновок із зазначеного вище в Естонії досить багато різних пропозицій для населення щодо участі в тих чи інших азартних іграх, а відтак, як можна припустити, для населення (у разі відсутності дієвих та ефективних механізмів щодо попередження ігрової залежності) є підвищені ризики поширення лудоманії.

У 2009 році в Естонії було проведено національне дослідження щодо поширеності ігрової залежності серед населення, за результатами якого встановлено, що ігрова залежність серед населення віком 15 – 74 років становить 3,4%. В 2019 році, тобто через десять років, в Естонії було проведено повторне дослідження поширеності ігрової залежності, за результатом якого встановлено, що ігрова залежність серед населення Естонії віком 15 – 74 років, становить уже 7%. Тобто, за десять років рівень поширеності ігрової залежності підвищився майже вдвічі.

Наступне дослідження було проведено в 2021 році, за результатами якого в 11% спостерігалася залежність або певні проблеми з азартними іграми.

Згодом, у 2023 році в Естонії було проведено чергове дослідження щодо схильності населення Естонії до азартних ігор, метою якого було надати огляд ігрової поведінки населення Естонії, її поточного стану та змін за останні роки. Дослідження провела компанія Kartar Emor, а фінансувався проект за рахунок Міністерства соціальних справ¹⁸, тобто за бюджетний рахунок.

За результатами дослідження, проведеного в 2023 році, встановлено, що населення Естонії у віці 15-74 років 65% стикалися з азартними іграми (з огляду на похибку опитування 63-67%), а за останні два роки 47% (44-49%), або кожен другий житель. Було більше взаємодій офлайн, ніж онлайн.

Як онлайн, так і офлайн, участь у числових та/або миттєвих лотереях є найпопулярнішою діяльністю: 41% жителів стикалися з нею за останні два роки. Менше десятої частини населення за останні два роки стикалися з іншими видами ігор, зазначеними в опитуванні: 7% грали в ігри казино, 6% брали участь у парі та ставках на спорт, 4% грали в покер і 8% грали в інші ігри, не вказані в опитуванні.

Порівняно з 2021 роком частка жителів, які коли-небудь стикалися з азартними іграми, дещо нижча (72% → 65%), порівняно з рівнем 2014 року. Перш за все, зменшилася частка офлайн-гравців. Їхня частка серед тих, хто грав за останні два роки, має постійну тенденцію до зниження з 2014 року.

Профіль азартних гравців здебільшого залишився таким же, як і раніше: ті, хто грав в азартні ігри як онлайн, так і офлайн протягом останніх двох років, частіше, ніж у середньому, мають вік від 20 до 49 років, чоловіки, естонці, жителі середніх, невеликі міста та сільські населені пункти та люди з доходами трохи вищими за середні.

Загальна схильність 15-20-річних до азартних ігор трохи нижча за середній показник по Естонії та порівнянна із середнім показником по Естонії за останні два роки: 59% (52-66%) молодих людей грали в азартні ігри, у тому числі 47% (40-54 %) за останні два роки. За останні два роки 38% молодих людей грали на гроші поза межами Інтернету, і ця цифра нижча за середній показник по населенню: вони найчастіше грали в лотереї, а також в інші ігри та ігрові автомати поза казино. Загалом залученість до ігор загалом та до ігор за два роки залишилася на тому ж рівні, що й у 2021 році, а ступінь залученості до окремих типів ігор не змінився.

24% онлайн-гравців і 17% офлайн-гравців робили це щотижня (з тих, хто грав протягом останніх двох років). Однак у більшість ігор грають рідше одного разу на місяць. У лотереї, ігри в казино та спортивні ставки грають частіше онлайн, ніж офлайн.

¹⁷ [Заблокированные сайты с азартными играми | Налогово-таможенный департамент](#)

¹⁸ <https://15410.ee/eesti-elanike-kokkupuuted-hasartmangudega-2023/>

За межами Інтернету частіше грають в ігри, відмінні від ігор на гроші, не зазначених в опитуванні.

Щотижневі гравці в онлайн-ігри частіше становлять чоловіки, 30-39 років і люди з низькими доходами. Поза Інтернетом їх менше серед 15-29 років і більше серед естонців і сільських жителів.

У ставках на спорт і парі частка щотижневих гравців становить приблизно десяту частину (11%) офлайн і майже п'яту частину (17%) онлайн. Також є невеликий сегмент (1-2%) щоденних гравців на обох каналах.

Гра в ігри казино значно поширеніша в Інтернеті: щотижневі гравці в покер та гравці в інші ігри казино складають 23% і 21% відповідно. У реальному казино 12% щотижневих гравців у ігрові автомати, 18% гравців за столом і 13% гравців у покер.

Ігри, відмінні від грошових (не зазначені в опитуванні), грають трохи частіше офлайн, ніж онлайн: 18% онлайн щотижня і 25% офлайн, 30% і 54% щомісяця відповідно серед тих, хто грав у відповідну гру протягом 2 років.

З точки зору впливу на різні види онлайн- і офлайн-азартних ігор, можна побачити, що частка жителів, які грають в офлайн-числові або миттєві лотереї, поступово зменшилася протягом останніх двох років (6 процентних пунктів порівняно з 2019 роком).

Щотижневий рівень онлайн-ігор значно вищий серед чоловіків, ніж серед жінок (28% проти 18%). За віком геймерів більше середнього серед 30-39 років (29%) і менше серед 20-29 років (15%). Істотних відмінностей за національністю та місцем проживання немає. Серед тих, хто перебуває в групі з нижчим рівнем доходу (до 600 євро на місяць на члена сім'ї), частіше гравці (37%). Порівняно з тим, що було кілька років тому, серед постійних гравців більше людей середнього віку.

За межами Інтернету серед чоловіків і жінок принаймні однакова кількість гравців щотижня (19% і 15%). Серед них менше 15-29 років (10%), тоді як у старших вікових групах – у середньому 19%. Естонці грають в офлайн-ігри щотижня частіше, ніж люди інших національностей (20% проти 10%), а сільські жителі грають частіше, ніж жителі столиці та великих міст (20% проти 14%).

Профіль постійних гравців дещо змінився порівняно з дворічною давниною: зникли гендерні відмінності, стали очевидними відмінності за місцем проживання та національністю.

Основними мотивами до азартних ігор для людей, які були схильні до азартних ігор протягом останніх двох років, як зазначено в дослідженні 2023 року, є:

- бажання виграти велику суму грошей (50%);
- отримати задоволення (46%).

Для групи ризику однаково важливими є виграш великої суми грошей (61%) і весело провести час (52%), а виграш грошей для вирішення фінансових проблем стоїть на третьому місці (29%).

61% населення та 69% тих, хто грав в азартні ігри протягом останніх двох років, знають про можливість самостійної заборони на азартні ігри.

10% населення і 11% тих, хто грав за останні 2 роки, стикалися з блокуванням сайтів гральних операторів, які не мають ліцензії в Естонії, в т.ч. 5% жителів і 6% геймерів кажуть, що через це відмовилися від створення або використання будь-яких облікових записів користувачів.

76% жителів помітили рекламу азартних ігор принаймні в одному рекламному каналі: найчастіше в Інтернеті чи соціальних мережах, на телебаченні чи у вигляді вуличної реклами. Чим молодша людина, тим імовірніше, що вона помітила рекламу. Порівняно з дворічною давниною рекламу азартних ігор помітили трохи більше (+7%).

5% тих, хто помітив рекламу азартних ігор, зізнаються, що це вплинуло на них: насамперед, вони зацікавилися рекламованим азартним іграм або іграми в цілому. Більше, ніж у середньому, реклама вплинула на 15-29 років (11%), а також 30-39 років (7%). З тих, хто грав протягом останніх двох років, 8% визнають ефект.

Проблемні та ймовірно патологічні гравці визнають вплив реклами частіше, ніж у середньому. Гравці з деякими проблемами частіше, ніж ті, хто грав в останні 2 роки в середньому, визнають, що реклама викликала інтерес до рекламованої гри (10%) або що інтерес до азартних ігор загалом підвищився (6%). Потенційні патологічні гравці частіше, ніж ті, хто грав в азартні ігри протягом останніх 2 років в середньому, визнають, що реклама підвищила їх інтерес до рекламованої гри (17%), до ігор в цілому (36%), що вони почали грати (14%) і грали більше, ніж зазвичай (8%).

Загалом група ризику з більшою ймовірністю, ніж безпроблемні гравці, визнає всі наслідки реклами, за винятком впливу реклами на те, що вона грає частіше, ніж зазвичай, і робить більші ставки.

Частка жителів групи ризику ігрової залежності (деякі проблеми та ймовірні патологічні гравці) знаходиться на тому ж рівні, що й у попередньому дослідженні: 11% (з похибкою 10-13%). Серед тих, хто грав в азартні ігри протягом останніх двох років, 24% (21-27%) належать до групи ризику, що на тому ж рівні, що й два роки тому (20%) (слайд 3.1).

Кількість людей у групі ризику, які грали в азартні ігри протягом останніх 2 років, вища за середню серед молоді у віці 15-20 років і в групі з нижчими доходами (до 600 євро на місяць на члена сім'ї).

84% тих, хто грав в азартні ігри протягом останніх 2 років, кажуть, що не мають проблем з азартними іграми та ставками на гроші. З решти 3% скористалися будь-якими варіантами допомоги, а 12% ні.

З тих, хто мав проблеми з азартними іграми чи ставками, 19% скористалися якоюсь допомогою, а 81% – ні. Порівняно з пересічним гравцем, група ризику частіше користувалася можливістю блокування (20%) або зверталася за допомогою до психолога чи консультанта. Серед них менше тих, хто не користувався жодними варіантами допомоги (66%).

З повними результатами дослідження поширеності ігрової залежності серед населення Естонії можна ознайомитися за посиланням: <https://15410.ee/eesti-elanike-kokkupuuted-hasartmangudega-2023/>

Литовська Республіка

Основним нормативно-правовим актом Литовської Республіки, що регулює суспільні відносини у сфері організації та проведення азартних ігор, є Закон Литви «Про азартні гри», метою якого, як задекларовано в статті 1 цього закону, є зменшення доступності та привабливості азартних ігор та їх потенційної (спричиненої) шкоди здоров'ю людини, а також визначення умов і порядку організації азартних ігор та гральних автоматів у Литовській Республіці.

Зниження доступності азартних ігор та зниження привабливості азартних ігор закладено в принципі державної політики у сфері контролю за гральним бізнесом (стаття 2¹ Закону Литви «Про азартні гри»).

Окрім Закону Литви «Про азартні гри» питання провадження господарської діяльності з організації азартних ігор регламентуються Законом Литви «Про рекламу», Законом Литви «Про запобігання (легалізацію) відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму», рядом підзаконних нормативно-правових актів, прийнятих на виконання Закону Литви «Про азартні ігри», зокрема, Правилами ліцензування азартних ігор, затвердженими Урядом Литви 19 липня 2001 року (зі змінами), Порядком про перевірку відомостей, зазначених в декларації про наміри експлуатувати гральні автомати, та затвердження порядку видачі документів на

гральні автомати, затвердженим Службою з нагляду за азартними іграми при Міністерстві фінансів Литовської Республіки 30 квітня 2019 року, Порядком підключення системи управління даними електронних автоматів до інформаційної системи управління гральними автоматами, затвердженим Службою з нагляду за азартними іграми при Міністерстві фінансів Литви від 23 жовтня 2018 року, Правилами маркування гральних приладів спеціальним знаком, що підтверджує оплату лотерей та податок на азартні ігри, тощо.

І так, азартною грою в Литовській Республіці визнається така гра або взаємне парі відповідно до встановленого порядку, учасники якої з метою виграшу грошей добровільно ризикують програти сплачену суму, а виграш або програш визначається випадково, результатом якоїсь події чи спортивного змагання.

При цьому, означений вище закон виокремлює види азартних ігор, а саме:

1) **Слот ігри:**

- *азартні ігри з ігровим автоматом категорії А* - коли азартні ігри проводяться шляхом вставлення фішок у ігровий автомат, а виграш виплачується фішками. Результат азартної гри та сума виграшу визначаються автоматом.

Ігровий автомат категорії А – ігровий автомат з необмеженим виграшем, у якому одноразовий максимальний виграш не обмежений.

- *азартні ігри з гральним автоматом категорії В* - коли азартні ігри проводяться шляхом вставлення в ігровий автомат металевих грошей та/або фішок і виплата виграшу через ігровий автомат грошима або фішками. Результат азартної гри та сума виграшу визначаються автоматом.

Ігровий автомат категорії В - ігровий автомат з обмеженим виграшем, у якому максимальна сума ставки становить 0,5 євро, виграш однієї гри не може перевищувати суму ставки в 200 разів, а тривалість однієї гри не менше 3 секунд. .

2) **Бінго**

Це гра з використанням цифрових карток і табло, розмір виграшу залежить від загальної суми внесків і комбінації вгаданих випадково вибраних чисел. Загальний пул виграшів у бінго становить не менше 50 відсотків від загальної суми внесків.

3) **Настільні ігри:**

- *рулетка* – гра проводиться шляхом вгадування, де зупиниться кулька, опущена на обертове колесо; розмір виграшу залежить від загальної суми ставки та заздалегідь визначеної частки виграшу;

- *гральні карти або кубики* - коли переможець і розмір виграшу визначаються символами випали карт або кількістю граней кубика.

4) **Тоталізатор** - прогнозування результатів спортивних змагань, коли розмір виграшу залежить від співвідношення суми, виплаченої гравцем тоталізатора (заздалегідь визначеної організаторами тоталізатора) та виграшного фонду тоталізатора. Загальний пул виграшів тоталізатора становить не менше 50 відсотків від загальної суми внесків.

5) **Парі** - взаємна ставка на результат події, заснована на припущенні, де розмір виграшу залежить від суми, внесеної гравцем, і коефіцієнта ставок, заздалегідь визначеного букмекерською конторою.

6) **Віддалені азартні ігри** - азартні ігри, в яких приймаються ставки гравців і виплачуються виграші за допомогою засобів зв'язку. Віддалені азартні ігри також включають онлайн-ігри.

Основні положення щодо регулювання діяльності з організації та проведення азартних ігор на території Литви:

- діяльність з організації азартних ігор підлягає ліцензуванню. Органом ліцензування є Служба нагляду за азартними іграми Міністерства фінансів Литовської

Республіки. При цьому, ліцензії видаються на проведення таких азартних ігор: а) настільні ігри та ігри з автоматами категорії А; б) азартні ігри з автоматами категорії В; в) лото; г) тоталізатор; ґ) парі та д) віддалені азартні ігри.

Ліцензія на організацію азартних ігор видається на невизначений термін.

- окрім ліцензії на діяльність з організації азартних ігор необхідно отримувати дозвіл на гральні автомати, зали бінго, гральні будинки (казино), на проведення дистанційних азартних ігор;

- положення щодо тоталізатора та парі погоджуються Службою нагляду за азартними іграми Міністерства фінансів Литовської Республіки. Проводити азартні гри (тоталізатор та парі) суб'єкт господарювання може виключно після отримання ліцензії на організацію азартних ігор (відповідно, тоталізатор та/або парі) та погодження державним регулятором правил (положення), за яким проводитиметься тоталізатор та/парі відповідно;

- діяльність з організації дистанційних азартних ігор може провадитися виключно після отримання ліцензії на організацію азартних ігор (дистанційних азартних ігор), дозволу на проведення дистанційних азартних ігор та затвердження Службою нагляду за азартними іграми Міністерства фінансів Литовської Республіки положення про організацію відповідних дистанційних азартних ігор;

- зали ігрових автоматів або бінго, гральні будинки (казино), букмекерські та тоталізаторні пункти, у тому числі кінні тоталізатори, створюються за згодою муніципальних рад;

- запроваджені територіальні обмеження щодо розміщення місць проведення азартних ігор;

- до організаторів азартних ігор встановлено ряд вимог, зокрема, щодо статутного капіталу, ділової репутації;

- запроваджено заборону щодо проведення в гральних закладах господарської комерційної діяльності, за винятком ресторанів, барів, концертної діяльності та обміну валюти;

- запроваджено сертифікацію та маркування гральних автоматів, із їх обов'язковим підключенням до електронної системи керування гральними автоматами;

- дозволяється використовувати виключно нові ігрові пристрої, що виготовлені виробником, який має відповідну ліцензію (сертифікат), та якщо відповідний тип ігрового пристрою схвалений органом контролю, що визначений Урядом Литви. При цьому, кожний ігровий автомат повинен мати електронні лічильники, які фіксують (в порядку зростання):

а) кредитні або грошові одиниці, сплачені за участь у грі; б) виграні кредитні чи грошові одиниці; в) кредитні або грошові одиниці, сплачені в касі грального будинку (казино) або салону гральних автоматів (якщо така функція встановлена в автоматі); г) кредитні або грошові одиниці накопичувального фонду, виграні автоматом категорії А (якщо в автоматі встановлено таку функцію); ґ) кількість зіграних ігор.

- організатори азартних ігор повинні забезпечити можливість для Служби нагляду за азартними іграми Міністерства фінансів Литовської Республіки дистанційно підключатися до електронної системи управління даними автоматів у будь-який час і переглядати дані, що в ній обробляються;

- виграшний фонд для автоматів категорії А повинен становити не менше 90 відсотків, а для автоматів категорії В - не менше 80 відсотків від загальної суми внесків;

- в гральних закладах (казино), ігрових автоматах і залах для бінго виграші виплачуються готівкою негайно (якщо виграш не перевищує 30 000 євро) або не пізніше ніж протягом 24 годин (якщо виграш перевищує 30 000 євро). За бажанням учасника виграш виплачується готівкою, або шляхом передачі банківського чека особі, яка виграла, або шляхом переказу на його банківський рахунок.

Виграш у тоталізаторі та парі виплачується готівкою негайно після пред'явлення виграшної картки або зараховується на рахунок гравця (у разі віддаленого тоталізатора та віддаленого парі).

Щодо заходів, впроваджених в Литовській Республіці щодо попередження та протидії ігровій залежності:

1. Запроваджені територіальні обмеження щодо розміщення місць проведення азартних ігор

Так, відповідно до статті 10 Закону Литви «Про азартні ігри» забороняється проведення азартних ігор у таких місцях: 1) у житлових будинках (крім тих, у яких нежитлові приміщення перших поверхів відповідно до проекту та експлуатації будинку пристосовані для іншої діяльності та мають парадний вхід з боку вулиці, що не збігається з входом до сходи будинку); 2) у закладах дошкільної освіти; 3) у загальноосвітніх школах; 4) у професійно-технічних навчальних закладах; 5) у вищих навчальних закладах; 6) неформальна освіта дітей у школах та школах додаткової освіти; 7) неформальна освіта дорослих у школах; 8) у закладах охорони здоров'я; 9) у дитячих санаторіях; 10) у закладах культури; 11) у бібліотеках; 12) у театрах; 13) у музеях і виставкових залах; 14) у кредитних установах та інших фінансових установах; 15) у магазинах, крім створення букмекерських та тоталізаторних пунктів у торговельних центрах, які за своїм призначенням пристосовані не тільки для діяльності магазинів і в яких згідно з проектним плануванням обладнані окремі приміщення; 16) у державних і комунальних закладах і закладах; 17) у кінотеатрах, на залізничних та автовокзалах, в аеропортах, морських портах, за винятком гральних автоматів, якщо вони організовані в окремих приміщеннях, не пов'язаних із безпосередніми функціями цих закладів; 18) у відділеннях поштового зв'язку, за винятком закладів і тоталізаторів, створених у них.

Азартні ігри можуть проводитися виключно в гральних закладах (казино, салонах гральних автоматів, залах бінго) та на ліцензованих ігрових платформах. Розміщення ігрового обладнання (як то гральні автомати) на вулицях, в підземних переходах, зупинках громадського транспорту, відповідно, не допускається.

Окрім запровадження вимог та обмежень щодо розміщення гральних закладів, органи місцевого самоврядування можуть також запроваджувати обмеження щодо розміщення місць для проведення азартних ігор в межах території їх компетенції. Наприклад, Йонавською районною муніципальною радою 29 вересня 2022 року прийнято рішення «Про встановлення критеріїв впливу гральних закладів та затвердження опису порядку розгляду заяв про видачу дозволів на здійснення гральної діяльності або про його продовження».

Так, відповідно до означеного вище рішення Йонавської районної муніципальної ради визначені такі критерії:

а) критерії щодо отримання згоди на перше відкриття чи заснування грального закладу. Критерії зазначені у порядку пріоритету:

- існуюча концентрація гральних закладів;
- відстань грального закладу від муніципальних установ освітнього, культурного, медичного та соціального призначення;
- публічне оголошення про плановану нову гральну діяльність отримало аргументовану думку мешканців, місцевих спільнот, керуючих будинками та інших зацікавлених осіб про можливий негативний вплив майбутньої діяльності на громадський порядок, освіту, культуру, охорону здоров'я, довкілля та криміногенну обстановку або відповідності суспільним інтересам.

б) критерії щодо продовження роботи грального закладу. Критерії зазначені у порядку пріоритету:

- кількість правопорушень, проступків та адміністративних правопорушень, пов'язаних з порушенням громадського порядку в гральному закладі або загостренням криміногенної обстановки;

- кількість обґрунтованих скарг, отриманих під час провадження діяльності щодо грального закладу;

- під час публічного оголошення про заплановане продовження гральної діяльності було отримано мотивовану думку мешканців, місцевих громад, керуючих будинками та інших зацікавлених осіб щодо негативного впливу діяльності на державну політику, освіту, культуру, громадське здоров'я, довкілля та криміногенної ситуації або невідповідності суспільним інтересам.

II. Запроваджено заборону для організаторів азартних ігор надавати будь-які позики іншим особам, у тому числі гравцям в азартні ігри

III. Запроваджено заборону проводити розрахунки банківськими (дебетовими, кредитними) картками та встановлювати банкомати в приміщеннях, де проводяться азартні ігри (це положення не поширюється на місця організації дистанційного проведення азартних ігор)

IV. Запроваджено рекламування азартних ігор

Відповідно Закону Литви «Про азартні ігри», на території Литовської Республіки заборонено рекламувати азартні ігри, за винятком назв, торгових марок і видів азартних ігор, організованих компаніями, що організовують азартні ігри. При цьому, обов'язково повинно зазначатися попередження про те, що участь в азартних іграх може призвести до ігрової залежності або патологічної пристрасті до азартних ігор.

Вимоги щодо розміщення в рекламі азартних ігор попереджувальних написів (повідомлень) чітко регламентовані Службою з нагляду за азартними іграми при Міністерстві фінансів Литовської Республіки (рішення від 29 червня 2020 року). Так, реклама, незалежно від способу розповсюдження чи трансляції, повинна містити одне з таких попереджень:

- Участь в азартних іграх може призвести до залежності;
- Коли ви берете участь в азартних іграх, ви можете втратити більше, ніж просто гроші;
- Безвідповідальна азартна гра може завдати шкоди вашому благополуччю та добробуту вашої родини;
- Надмірне захоплення азартними іграми може призвести до залежності.

Попереджувальне повідомлення в друкованій рекламі має бути на білому фоні, у чорній рамці та розміром не менше наведених у таблиці:

Формат реклами	A7	A6	A5	A4	A3	A2
Розмір шрифту (висота) у пунктах (1 пункт = 0,35277 мм)	5	7	8	10	12	20
Розмір рами в балах	1	1.4	1.6	2	2.2	4

Якщо формат реклами більший за вказаний у таблиці, при визначенні розміру попереджувального знаку в балах необхідно оцінити відстань реклами від найближчого місця, де рекламу буде видно. Попереджувальний напис має бути такого розміру, щоб його можна було прочитати без використання додаткових засобів для збільшення.

У разі трансляції реклами у формі зображення та звуку мережами електронного зв'язку під час трансляції такої реклами має постійно розміщуватися попереджувальне повідомлення у чорній рамці на білому тлі, яке вимовляється в кінці реклами (попереджувальне повідомлення не вимагається промовляти у випадках, коли візуальна реклама не супроводжується звуком). Рамка з попереджувальним текстом повинна займати не менше 15 відсотків загальної рекламної площі (елементи рекламного оформлення, що виходять за межі рекламного тексту або торгової марки, вважаються частиною рекламної площі). Текст повідомлення має займати всю область рамки. Розмір шрифту вибирається так, щоб найкраще відповідав області, відведеній для вгаданого тексту. Відстань між текстом попередження та лініями рамки має бути не менше 2 пунктів.

У разі трансляції реклами в аудіоформаті мережами електронного зв'язку попереджувальне повідомлення озвучується в кінці реклами.

При цьому, попереджувальне повідомлення повинно відповідати таким вимогам:

- вказуватися державною мовою Литовської Республіки;
- застосований шрифт Times New Roman або Arial в одному напрямку з рекламним зображенням і рекламним текстом;
- має бути зв'язним (викладеним в одному місці), чітко читабельним.

При усному оголошенні воно повинно бути виражене чітко і з такою ж гучністю (інтенсивністю звуку), що й рекламний зміст. Попередження може бути озвучене голосом і тембром, відмінним від озвученого рекламного тексту;

- не можна скорочувати чи іншим чином змінювати;
- область, призначена для попередження, не повинна містити жодних інших текстів або знаків, крім попередження.

Заборонено публікувати будь-яку інформацію, пов'язану з азартними іграми, на сайтах, призначених для осіб молодше 18 років.

Варто відзначити, що з 1 липня 2024 року наберуть чинності зміни до Закону Литви «Про азартні ігри», відповідно до яких запроваджуватимуться більш жорсткі вимоги щодо реклами азартних ігор, зокрема, запроваджуватимуться обмеження щодо місця, змісту, строку та форми розміщення реклами азартних ігор, а з 1 січня 2028 року – запроваджуватиметься заборона щодо поширення інформації про організатора азартних ігор та виду спонсорської допомоги, яка ним надається.

V. Запроваджено мінімальний вік, з якого фізичні особи можуть приймати участь в азартних іграх

Так, відповідно до частини десятої статті 10 Закону Литви «Про азартні ігри», забороняється допускати осіб, які не досягли 18 років, до залів гральних автоматів і бінго, букмекерських і тоталізаторних пунктів, а також осіб, які не пред'явили документа, що посвідчує особу.

Забороняється також допускати осіб, які не досягли 18 років, до участі в дистанційних азартних іграх.

Для участі в азартних іграх в казино встановлений мінімальний віковий ценз – 21 рік.

Керівники загальноосвітніх шкіл, дошкільних навчальних закладів, дитячих закладів неформальної освіти або інших закладів виховання, освіти чи догляду за дітьми, закладів охорони здоров'я, державних і комунальних установ і закладів повинні забезпечити неможливість участі в дистанційних азартних іграх на комп'ютерах та мережевих пристроях відповідної установи чи закладу.

Варто також зазначити, що Службою з нагляду за азартними іграми при Міністерстві фінансів Литви затверджені (наказом від 28 вересня 2015 року № ДІ-591)

Правила розміщення попереджень в гральних місцях та на вебсайтах компаній, що організують азартні ігри. Відповідно до цих Правил:

а) Попереджувальні таблички «ЗАБОРОНЕНО ВХІД ДО КАЗИНО ТА ГРУ ОСІБАМ ДО 21 РОКУ», «ЗАБОРОНЕНО ЗАХОД ЗІ ЗБРОЄЮ ДО КАЗИНО » повинні розміщуватися

- при вході до грального закладу (казино);
- на пункті реєстрації при вході до грального закладу (казино);

б) попередження «ЗАБОРОНЕНО ГРАТИ В ДИСТАНЦІЙНІ АЗАРТНІ ІГРИ ТА АВТОМАТИ КАТЕГОРІЇ А ОСОБАМ ДО 21 РОКУ» має відображатися у верхній частині лівої чи правої сторін веб-сайтів компаній, які організують віддалені азартні ігри та азартні гри на гральних автоматах категорії А.

в) повідомлення «ІГРИ ЗАБОРОНЕНО ДЛЯ ОСІБ ДО 18 РОКІВ» повинні бути розміщені у верхній частині лівої або правої сторін веб-сайтів компаній, які організують дистанційні азартні ігри з ігровими автоматами категорії В, парі або тоталізаторами, а також дистанційними іграми в бінго.

г) попереджувальний знак «ОСІБАМ ДО 18 РОКІВ ВІХІД ЗАБОРОНЕНО» повинен бути розміщений при вході у приміщеннях ігрових автоматів, залів бінго, букмекерських та тоталізаторних пунктів.

г) попереджувальне повідомлення «УВАГА: БЕЗВІДПОВІДАЛЬНА ГРА МОЖЕ ПРИЗВЕСТИ ДО ІГРОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ» повинна бути відображена:

- у приміщеннях гральних закладів (казино), ігрових автоматів та залах бінго в касі, де здійснюється обмін грошей на жетони та жетонів на гроші;

- у приміщеннях букмекерських і тоталізаторних пунктів, місцях прийому ставок гравців;

- ліворуч або праворуч на веб-сайтах компаній, які мають ліцензію на організацію азартних ігор, у верхній частині;

- під час укладення договору про дистанційну гру, у договорі про дистанційну гру.

Означені вище попереджувальні повідомлення повинні бути:

- подані державною мовою Литовської Республіки;

- надруковано жирним шрифтом;

- представлені гравцеві на добре видному місці, великими літерами, чіткими та розбірливими;

- текстова область не повинна містити будь-який інший текст або позначки, окрім попередження.

Попереджувальні знаки не повинні бути приховані, пошкоджені або спотворені.

Попереджувальні знаки «ЗАБОРОНЕНО ГРАТИ В ДИСТАНЦІЙНІ АЗАРТНІ ІГРИ ТА АВТОМАТИ КАТЕГОРІЇ А ОСОБАМ ДО 21 РОКУ» та «ОСІБАМ ДО 18 РОКІВ ВІХІД ЗАБОРОНЕНО» повинні розміщувати в приміщеннях гральних закладів на білому фоні чорними або червоними літерами шрифтом Times New Roman або Arial розміром 48 кеглів.

Попереджувальні повідомлення «ЗАБОРОНЕНО ГРАТИ В ДИСТАНЦІЙНІ АЗАРТНІ ІГРИ ТА АВТОМАТИ КАТЕГОРІЇ А ОСОБАМ ДО 21 РОКУ», «ІГРИ ЗАБОРОНЕНО ДЛЯ ОСІБ ДО 18 РОКІВ», «УВАГА: БЕЗВІДПОВІДАЛЬНА ГРА МОЖЕ ПРИЗВЕСТИ ДО ІГРОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ» розміщуються на веб-сайті компанії на білому фоні чорними або червоними літерами шрифтом Times New Roman або Arial розміром не менше 12.

Попередження «УВАГА: БЕЗВІДПОВІДАЛЬНА ГРА МОЖЕ ПРИЗВЕСТИ ДО ІГРОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ» повинно вивішуватися в закладах грального бізнесу на білому фоні чорними або червоними літерами шрифтом Times New Roman або Arial розміром 60.

VI. Запроваджено заборону щодо заохочення населення в участі в азартних іграх

Заборонено поширювати інформацію або здійснювати переконання в будь-якій формі та будь-якими засобом, включаючи спеціальні заходи, організовані самим організатором азартних ігор, тестові азартні ігри, акції, знижки, подарунки та подібні заохочувальні заходи, які заохочувати до участі в азартних іграх або дистанційних азартних іграх.

VII. Запроваджено процедуру обмеження доступу до участі в азартних іграх

Так, відповідно до статті 10 Закону Литви «Про азартні гри», кожна особа має право звернутися до Служби нагляду за азартними іграми Міністерства фінансів Литви або до організатора азартних ігор із заявою про недопущення участі в азартних іграх та дистанційної участі в азартних іграх. У такій заяві може бути встановлений строк обмеження щодо участі в азартних іграх.

Якщо такий строк визначається, то він не повинен бути менше ніж шість місяців. При цьому, особа може відкликати подану заяву або скоротити строк, зазначений у заяві, але не раніше ніж через 6 місяців після її подання.

Якщо такий строк не визначається в заяві, то фізична особа – заявник не може бути допущена до участі в азартних іграх протягом двох років з моменту подання заяв.

Процедура обмеження доступу до азартних ігор на сьогодні (починаючи з 1 травня 2017 року) реалізована в Литві через ведення державним регулятором Реєстру осіб, що обмежили свою можливість грати в азартні ігри. Так, в даному реєстрі зареєстровано (наростаючим підсумком):

- станом на 31 грудня 2017 року – 2 580 звернень;
- станом на 31 грудня 2018 року – 6 453 звернення;
- станом на 31 грудня 2019 року – 11 532 звернення;
- станом на 31 грудня 2020 року – 17 348 звернень;
- станом на 31 грудня 2021 року – 24 833 звернення;
- станом на 31 грудня 2022 року – 36 221 звернення (діючі обмеження – 12 665);
- станом на 31 грудня 2023 року – 50 316 звернень (діючі обмеження – 15 316);
- станом на 31 грудня 2024 року – 66 504 звернення (діючі обмеження – 18 145).

VIII. Запроваджено обов'язок організаторів азартних ігор інформувати гравців щодо можливих негативних наслідків участі в азартних іграх

Так, відповідно до статті 10¹ Закону Литви «Про азартні ігри», у місцях, де організуються азартні ігри, повинні бути розміщені (зазначені) попереджувальні повідомлення про те, що під час участі в азартних іграх може виникнути ігрова залежність або патологічний потяг до азартних ігор, про заборону проведення азартних ігор неповнолітніми та іншими особами, яким заборонено брати участь у азартних іграх або бути в гральних закладах відповідно до закону.

IX. Запроваджено ряд вимог до гральних закладів, зокрема, щодо їх облаштування в ізольованих приміщеннях з окремим входом

X. Запроваджено ідентифікацію гравців в азартні ігри

Так, відповідно до Закону Литви «Про азартні ігри», організатори азартних ігор повинні перевіряти особу відвідувачів пунктів тоталізатора, букмекерських пунктів, залів бінго, гральних закладів із гральними автоматами.

Організатори дистанційних азартних ігор, в силу приписів означеного вище закону, повинні забезпечити ідентифікацію осіб, які беруть участь у дистанційних азартних іграх, та їх реєстрацію. Так, організатор азартних ігор перед укладенням договору про дистанційну гру зобов'язаний вимагати від фізичної особи, яка бажає укласти договір про дистанційну гру, надати дані, необхідні для встановлення її особи, та перевірити її відповідність вимогам, встановленим законом.

До участі в дистанційних азартних іграх допускається лише особа, з якою укладений договір дистанційної гри є дійсним. Особа, з якою укладено договір про дистанційну гру, несе відповідальність за те, щоб надані їй код та/або пароль не використовувалися третіми особами. Цій особі заборонено передавати надані їй код та/або пароль іншим особам або іншим чином дозволяти іншим особам брати участь у дистанційних азартних іграх від її імені.

Форма договору про дистанційну гру визначена рішенням Служби з нагляду за азартними іграми при Міністерстві фінансів Литовської Республіки (рішення від 28 вересня 2015 року № ДІ-594).

Організатор азартних ігор зобов'язаний розірвати договір про дистанційну гру з особами, які порушили цю вимогу. Новий договір дистанційної гри з такими особами укладається не раніше ніж через рік після припинення дії договору.

Договір про дистанційну гру може бути укладений в простій письмовій формі (підписується у головному офісі організатора азартних ігор або за місцем організації азартних ігор) або в електронній формі (на веб-сайті організатора азартних ігор шляхом активації учасником спеціального посилання на веб-сайті організатора азартних ігор для укладання договору про дистанційну гру, введення своїх персональних даних та іншої запитуваної інформації у спеціально відведених місцях і натиснувши на спеціальне посилання «Я згоден», підтверджує, що він попередньо ознайомився з положеннями угоди про дистанційну гру, згоден з ними та зобов'язується їх дотримуватися).

Під час укладення договору про дистанційну гру організатор азартних ігор повинен вказати особі, яка бажає брати участь у дистанційній азартній ігор, зокрема,

- відомості про заборону допускати до участі в грі третіх осіб за ідентифікаційним кодом та/або паролем, наданими учаснику;

- попереджувальні повідомлення про те, що під час участі в азартних іграх може виникнути ігрова залежність або патологічний потяг до азартних ігор, із зазначенням контактної інформації, куди гравець може звернутися за допомогою;

Організатор азартних ігор, який організовує дистанційні азартні ігри, зобов'язаний за власний рахунок встановити обладнання, яке забезпечує централізовану ідентифікацію та реєстрацію всіх учасників азартних ігор, які беруть участь у дистанційних азартних іграх, азартних дій гравців, а також облік зроблених ставок і виплат вигравшів.

При цьому, порядок проведення ідентифікації гравця чітко регламентований рішенням Служби розслідування фінансових злочинів при Міністерстві внутрішніх справ Литовської Республіки від 30 листопада 2016 року. Зокрема, Технічними вимогами до процесу ідентифікації клієнта при дистанційному визначенні особи за допомогою електронних засобів, що забезпечують пряму відеотрансляцію (далі – Технічні вимоги) передбачено, зокрема, що:

- під час проведення ідентифікації передача відео та аудіо може здійснюватися лише безперервно, безпосередньо в режимі реального часу шляхом передачі відео або передачі фотографії до фінансової установи чи іншої організації;

- коли оригінальний ідентифікаційний документ, наданий клієнтом, знімається під час прямої відеотрансляції, відповідний ідентифікаційний документ відображається одним із таких способів:

 - посвідчення особи та вид на проживання в Литовській Республіці пред'являються з двох сторін;

при пред'явленні паспорта особи відображається сторінка документа, на якій міститься фотокартка цієї фізичної особи;

при пред'явленні водійського посвідчення демонструється та сторона документа, на якій є фотографія цієї особи.

Під час прямої відеотрансляції будь-який документ, що засвідчує особу, необхідно кілька разів нахилити, щоб переконатися, що демонстрований документ є справжнім та оригінальним.

- при зйомці оригіналу документа, що посвідчує особу, наданого шляхом прямої фотопередачі, знімаються частини документа, зазначені вище. Фінансові установи та інші суб'єкти повинні використовувати спеціальні програми, додатки чи інші інструменти, які забезпечують безперебійність процесу фотозйомки та неможливість передачі фотографій у нереальному часі.

- після виконання кроків, зазначених вище, клієнт підтверджує свою особу та правильність наданих даних, підписуючи електронний документ (наприклад, анкету), підготовлений фінансовою установою або іншою особою для ідентифікації клієнта, використовуючи принаймні вдосконалений електронний підпис, який відповідає вимогам Регламентів (ЄС) № 1308/2013, №910/2014. Підтвердження хоча б удосконаленим електронним підписом має бути виконано негайно, не пізніше 1 години після виконання дій, зазначених вище, і має бути частиною тієї самої процедури ідентифікації клієнта.

Коли зображення обличчя клієнта та оригінал документа, що посвідчує особу, показаний клієнтом, знімаються під час прямої відеотрансляції, виконуються такі дії:

- робиться фронтальний знімок обличчя клієнта (на знімку повинно бути видно обличчя клієнта, зображення повинно бути чітко видно і відрізнятися від об'єктів оточення);

- клієнт пред'являє оригінал документа, що посвідчує особу;

- переднє зображення обличчя клієнта та оригінал документа, що посвідчує особу, повинні відображатися разом протягом певного періоду часу, щоб можна було ідентифікувати риси обличчя клієнта з рисами обличчя особи, зображеної на фотографії документа, який вони надають;

- клієнту задають питання щодо його особи за допомогою затвердженої анкети фінансової установи чи іншої особи;

- під час прямої відеотрансляції фотографується обличчя клієнта та пред'являється документ, що посвідчує особу;

Коли зображення обличчя клієнта та оригінальний документ, що посвідчує особу, наданий клієнтом, фіксуються за допомогою прямої фотопередачі, виконуються наступні кроки:

- робиться фронтальний знімок обличчя клієнта (на знімку повинно бути обличчя клієнта, зображення повинно бути чітко видно і відрізнятися від об'єктів навколишнього середовища);

- здійснюється безпосередня передача фотографії поданого документа, що посвідчує особу;

- дії виконуються безперервно та є частиною процесу встановлення особистості окремого клієнта.

Під час трансляції відео або фото в режимі реального часу лише один клієнт може брати участь у процесі ідентифікації клієнта.

Х. Запроваджена можливість для гравців встановлювати ліміти щодо участі в азартних іграх

Так, відповідно до Закону Литви «Про азартні ігри», гравець має право надіслати організатору азартної гри письмову заяву із зазначенням одного або кількох обмежень, які застосовуються до гравця, який звернувся, під час участі в дистанційній грі. У заявці гравець може вказати бажання (або декілька з них):

- обмежити максимальну суму грошей, яку гравець може поставити протягом певного періоду часу або протягом одного безперервного ігрового сеансу;
- обмежити максимальну суму однієї ставки;
- визначити ліміт часу однієї гри, в якому учасник грає безперервно (без перерви) від початку гри, після закінчення якого можливість учасника брати участь у дистанційній азартній грі повинна бути припинена.

При цьому, гравець, який бере участь у дистанційній азартній грі, повинен постійно отримувати інформацію про те, як довго він бере участь у грі, загальну суму його ставок і фактичний результат його гри (виграш або програш) протягом усієї гри.

XI. При Службі з нагляду за азартними іграми при Міністерстві фінансів Литовської Республіки періодично (один раз на місяць) проходять зустрічі взаємодопомоги для родичів осіб з ігровою залежністю

В таких зустрічах приймають участь також психологи означеного вище державного регулятора. Інформація щодо дати, часу та формату проведення зустрічей взаємодопомоги для родичів осіб, що мають ігрову залежність, є відкритою (оприлюднюється на веб-сайті регулятора), внаслідок чого всі зацікавлені особи можуть зареєструватися для участі в такій зустрічі.

XII. При Службі з нагляду за азартними іграми при Міністерстві фінансів Литовської Республіки надають консультації про можливі способи отримання допомоги у зв'язку із ігровою залежністю. Формати отримання консультацій є різними: особисто, через електронну пошту, месенджери

Разом з тим, психологами зазначеної служби проводиться інформаційна робота щодо проблематики ігрової залежності, зокрема, проводяться спеціальні лекції для студентів, у тому числі студентів – психологів, організаторів азартних ігор.

В рекомендаціях Служби з нагляду за азартними іграми при Міністерстві фінансів Литви, наданих організаторам азартних ігор щодо відповідальної гри, зазначається / рекомендується:

а) приділяти підвищену увагу забезпеченню безпеки азартних ігор, що вони організовуються, для найбільш вразливих верств населення. Не менш важливим є безпосередня участь організаторів азартних ігор в профілактичних програмах, які не тільки допомагають попередити потенційну шкоду, а й сприяють зміцненню суспільства, соціальної відповідальності та допомагають формувати правильне відношення до азартних ігор та відповідальній участі споживачів (населення) в розвагах;

б) при наданні інтерв'ю в ЗМІ з тих чи інших питань, які пов'язані з азартними іграми, організатори азартних ігор повинні пам'ятати, що поширене повідомлення може бути доступним для неповнолітніх та іншим вразливим групам суспільства. Тому під час спілкування зі ЗМІ рекомендується:

- уникати заяв, які романтизують азартні ігри або представляють їх як спосіб вирішення фінансових проблем;
- розрізняти поняття азартних ігор та інших ігор, уникати ті, що вводять в оману щодо азартних ігор, розкривати інформацію про можливі проблеми з азартними іграми;
- стигматизувати людей, які мають проблеми з азартними іграми;

- не поділяти види азартних ігор за рівнем ризику, щоб подати свій сегмент як менш ризикований;

- недооцінювати користі від лікування ігрової залежності чи інших профілактичних заходів;

- надавати інформацію щодо відповідальної гри, нагадувати людям, що азартні ігри можуть викликати залежність, та спонукати звертатися за допомогою.

в) надавати гравцям інформацію щодо:

- правил гри, ігрові автомати, ймовірності виграшу, інформування про недостовірні, уявні виграші та алгоритм розподілу (виплати) виграшного фонду;

- суми витрачених грошей, часу, проведеного за грою, моніторингу залишку програних/виграних грошей у режимі реального часу;

- налаштування функції спливаючого вікна з інформацією про час, проведений за грою, і заклику зробити перерву.

г) надавати посилання на інформацію про проблему азартних ігор на веб-сайтах компанії, які повинні бути легкодоступними, добре видимими та оприлюдненими у верхній частині веб-сайту;

г) навчати персонал з питань ігрової залежності. Правильно навчений персонал, ґрунтуючись на критеріях поведінки проблемних гравців, може безпосередньо виявляти проблемних людей і захищати їх від ризикованих азартних ігор або спрямовувати їх на допомогу. Рекомендується, щоб перед початком навчання персоналу провести опитування персоналу з метою визначення рівня знань у галузі ігрової залежності, установок, рівня комунікативних навичок, внутрішньої готовності до вирішення конфліктних ситуацій з проблемними гравцями та очікування щодо навчального матеріалу та підготував лекції для різних груп гравців та співробітників компанії.

У Литві, як і в інших країнах Балтії та України, є проблема з нелегальними пропозиціями щодо гри в азартні ігри (у переліку нелегальних організаторів азартних ігор, оприлюдненому на веб-сайті Служби з нагляду за азартними іграми, на 30 січня 2025 року зазначено 1 809 осіб). Задля протидії нелегальним ігровим веб-сайтам на рівні закону запроваджено процедури блокування платежів, пов'язаних із участю в незаконних азартних іграх; блокування веб-сайтів із незаконними азартними іграми. Хоча з даного приводу варто зазначити, що Литва входить до першої 10 країн (Велика Британія (98%), Чехія (95%), Італія (93%), Румунія (92%), Німеччина (90%), Швеція (88%), Литва (85%), Естонія (84%), Португалія (84%) та Іспанія (83%)), в яких гравці обирають легальні ігрові веб-сайти.

Інформаційно: за 9 місяців 2024 року загальний дохід від азартних ігор в Литві склав 175 млн. євро, що на 8,7% більше ніж за аналогічний період 2023 року. При цьому, із 175 млн. євро, дохід від наземних гральних закладів склав 52 млн. євро (30% від загального доходу) та дохід від дистанційних азартних ігор склав 123 млн. євро (70% від загального доходу).

Підсумовуючи зазначене вище, можна дійти висновку, що державна політика країн Балтії не залишає поза увагою питання попередження та подолання ігрової залежності. Інше питання наскільки впроваджені механізми та засоби попередження ігрової залежності є ефективними та, відповідно, наскільки вони сприяють мінімізації випадків щодо формування в гравців ігрової залежності.

Звісно, в кожній Балтійській країні (Литва, Естонія та Латвія), як і в Україні є прояви нелегальних пропозицій щодо участі в азартних ігор (зокрема, вебсайти із азартними іграми, які проводяться без відповідної ліцензії), щодо яких вживаються заходи з їх блокування та притягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

Безумовно, розраховувати на те, що в нелегальних гральних закладах та на нелегальних веб-сайтах з азартними іграми їх організатори дотримуються правил (принципів) відповідальної гри, у тому числі щодо недопуску до азартних ігор осіб з проблемною чи патологічною ігровою поведінкою, не варто. Відтак, попри запровадження державою на рівні законодавства тих чи інших процедур, спрямованих на попередження ігрової залежності, що є обов'язковими для виконання/дотримання/застосування легальними організаторами азартних ігор, для громадян (у тому числі громадян з проблемною/патологічною ігровою поведінкою), все ж таки, залишається можливість грати в нелегальні азартні ігри, тобто без будь-яких обмежень. Хоча варто відзначити, що Литва і Естонія входять до першої 10 країн, в яких гравці (85% та 84%, відповідно) обирають легальні ігрові ресурси. Тобто, відповідно, як можна припустити, що 15% (Литва) та 16% (Естонія) гравців грають в нелегальні азартні ігри та щодо них є підвищені ризики формування ігрової залежності.

Підвищені ризики формування ігрової залежності в гравців, що грають в нелегальних гральних закладах чи на нелегальних веб-сайтах, на нашу думку, зумовлені, зокрема, тим, що нелегальні організатори азартних ігор можуть не перейматися питання попередження ігрової залежності. Для них важливо залучати нових гравців та мати велику кількість постійних гравців і для них не має значення, чи мають такі гравці проблемну / патологічну ігрову поведінку. Для нелегальних організаторів азартних ігор будь-які обмеження гравців (наприклад, щодо не допуску до гри; щодо встановлення лімітів на обсяг ставок; щодо встановлення лімітів на обсяг програних коштів і т.д.) прямо суперечить їх меті – отримання прибутків від організації азартних ігор.

Тому реалізація будь-яких заходів, передбачених законодавством та спрямованих на попередження формування ігрової залежності, це правила провадження діяльності з організації азартних ігор для легальних представників ринку азартних ігор. І це стосується не тільки країн Балтії, а й власне всіх країн світу, в яких дозволені азартні ігри.

Щодо власне заходів, спрямованих на попередження формування ігрової залежності, варто відзначити, що державна політика країн Балтії з цього приводу (в концептуальному підході) є подібною. Так, в кожній з цих країн:

- діяльність з організації азартних ігор підлягає спеціальному регулюванню та ліцензуванню;
- запроваджено функціонування державних реєстрів щодо осіб, яким заборонена участь в азартних іграх. При цьому, на відміну від України, в Литві, Латвії та Естонії до такого реєстру включають гравця виключно за його особистою заявою. Строки заборони для гравця грати в азартні ігри варіюються для кожної країни.
- запроваджено обов'язок інформувати гравців щодо негативних наслідків участі в азартних іграх, у тому числі щодо можливості формування ігрової залежності;
- не допускається проведення азартних ігор на вулиці, в переходах, на зупинках громадського транспорту;
- запроваджено певні територіальні обмеження щодо організації азартних ігор;
- запроваджено мінімальний вік, з якого фізичні особи можуть грати в азартні ігри та відвідувати гральні заклади;
- запроваджено процедури реєстрації / ідентифікації гравців, відвідувачів гральних закладів;
- запроваджено заборону щодо надання організаторами азартних ігор позик / кредитів гравцям в азартні ігри;
- запроваджено обмеження щодо рекламування азартних ігор.

Побудова системи надання психологічної допомоги залежним

Азартні ігри є серйозною проблемою громадського здоров'я¹⁹, і в західному населенні 0,4–2,0% розвивають розлади азартних ігор²⁰. Ігровий розлад (далі - ІР), який зазвичай називають поведінковою залежністю²¹, характеризується рецидивуючими дезадаптивними моделями азартних ігор і пов'язаної з ними шкідливої поведінки²². Люди, які страждають від надмірного захоплення азартними іграми, відчувають низку негативних наслідків, таких як величезна заборгованість, підвищений ризик розвитку розладів настрою та тривоги, а також самогубства, що впливає на їхні соціальні та професійні стосунки в ширшому масштабі²³. Як наслідок, низка країн ініціювала законодавство, пов'язане з азартними іграми, і надання широкого спектру профілактичних заходів і послуг з лікування²⁴. Пацієнти з ІР часто страждають від одного або кількох супутніх захворювань (наприклад, СДУГ, розлади особистості, розлади вживання психоактивних речовин)²⁵. Таким чином, пацієнти з даним розладом дуже неоднорідні, що потенційно ускладнює надання психологічної допомоги та лікування.

Незважаючи на те, що дослідження постійно приділяють увагу використанню медикаментів, досі жодна фармакотерапія не має офіційних показань для ІР²⁶, а психологічне втручання залишається поширеним підходом до лікування ІР²⁷. Наразі у світі доступно декілька психологічних втручань з використанням різних терапевтичних підходів, форматів і способів надання. У дослідженнях найбільш часто оцінювані терапевтичні модальності включають когнітивно-поведінкову терапію (КПТ) і мотиваційні інтервенції (МВ), такі як мотиваційне інтерв'ю та терапія підвищення мотивації²⁸. Традиційно терапія face-to-face пропонувалася як в індивідуальному, так і в груповому форматі. Протягом останніх двох десятиліть дослідники вивчали альтернативні способи надання, включаючи консультування по телефону²⁹, книги самопомоги³⁰ і програми цифрового втручання з або без супроводу терапевта за допомогою телефону, електронної пошти чи текстових повідомлень³¹. Ця тенденція переосмислення та оцифрування способів надання послуг психологічного втручання для ІР відбувається разом із швидким розвитком і оцифруванням азартних ігор як у державних нормативних рамках, так і поза ними. Функції, схожі на азартні ігри, все частіше переходять на неігрові платформи (наприклад, лутбокси в онлайн-іграх), а віртуальні властивості та криптовалюти широко використовуються як ставки для азартних ігор. Отже, схильність до азартних ігор більш імовірно, ніж будь-коли, потенційно може призвести до збільшення кількості проблем, пов'язаних із азартними іграми, особливо серед молоді³². Тому збір і передача сучасних знань про лікування ІР має вирішальне значення.

Попередні систематичні огляди та метааналізи вивчали ефективність різних підтипів психологічного втручання для ІР у світі³³. Усі припускають, що психологічні

¹⁹ [Canale, Vieno, & Griffiths, 2016 ; John et al., 2020](#)

²⁰ [Chóliz, Marcos, & Lázaro-Mateo, 2019; Delfabbro & King, 2012; Erbas & Buchner, 2012; Kessler et al., 2008; Stefanovics & Potenza, 2022](#)

²¹ [Yau & Potenza, 2015](#)

²² [American Psychiatric Association, 2013](#)

²³ [Moghaddam, Campos, Myo, Reid, & Fong, 2014; Moghaddam, Yoon, Dickerson, Kim, & Westermeyer, 2015; Petry, Stinson, & Grant, 2005](#)

²⁴ [Adam & Raschok, 2014; Jensen, 2017](#)

²⁵ [Dowling, Merkouris, & Lorains, 2016](#)

²⁶ [Kraus, Etuk, & Potenza, 2020](#)

²⁷ [Potenza et al., 2019](#)

²⁸ [Cowlshaw et al., 2012; Goslar, Leibetseder, Muench, Hofmann, & Laireiter, 2017](#)

²⁹ [Abbott et al., 2017](#)

³⁰ [Oei, Raylu, & Lai, 2017](#)

³¹ [Dowling et al., 2021; Jonas et al., 2020; McAfee, Martens, Herring, Takamatsu, & Foss, 2020](#)

³² [Rambøll, 2022](#)

³³ [Quilty, Wardell, Thiruchselvam, Keough, & Hendershot, 2019; Sagoe et al., 2021; Yakovenko, Quigley, Hemmelgarn, Hodgins, & Ronksley, 2015](#)

втручання можуть мати позитивний вплив на тяжкість ігрової залежності, незалежно від того, чи є вони короткими чи тривалими, чи проводяться вони віч-на-віч чи дистанційно.

Існують платформи допомоги, що працюють з ігровою залежністю по всьому світу. Однією з них є онлайн-служба Gambling Therapy³⁴, яка надає психологічну та практичну допомогу гравцям, які проживають *за межами* Великої Британії та які зіткнулися з проблемою ігрової залежності. Ця служба працює з 2004 року і використовує цілу низку онлайн-методів надання допомоги. Тут працює команда спеціально навчених психологів, які спеціалізуються на вирішенні проблем, пов'язаних з іграми.

Служба Gambling Therapy доступна по всьому світу і надає підтримку, інформацію та допомогу 30 мовами. Онлайн-службою Gambling Therapy може скористатися кожен, хто зіштовхнувся із проблемою залежності від ігор, а також їхні родичі та близькі. Сервіси включають:

- форуми (доступні цілодобово та без вихідних);
- групи підтримки, що модеруються (зараз на тиждень проводиться 37 зустрічей таких груп);
- немодеровані групи підтримки (у вихідні та у державні свята);
- персональна лінія допомоги з 9:00 до 17:00 GMT плюс додатково у вечірній час;
- підтримка електронною поштою (листи можна надсилати цілодобово у будь-який час);
- всесвітня база ресурсів, присвячених залежності від ігор.

Служба Gambling Therapy також використовує свій досвід у вирішенні проблем ігрової залежності для навчання та консультування компаній, що працюють в галузі інтелектуальних ігор з питань соціальної відповідальності.

Усі послуги надаються конфіденційно. Співробітники використовують свій досвід та знання для надання допомоги, якщо це можливо, а за необхідності направляють їх до інших організацій. Разом з тим, служба Gambling Therapy заявляє, що підтримує право кожної людини брати участь у законних інтелектуальних іграх як розваги.

Служба Gambling Therapy входить до складу Асоціації Гордона Муді (Gordon Moody Association³⁵) – благодійної організації, зареєстрованої у Великій Британії. Ця організація пропонує унікальну інтенсивну програму лікування найважчих випадків ігрозалежності.

Разом з тим, існує служба GamCare, що допомагає ігрозалежним саме у Великій Британії³⁶. На сайті організації можна знайти багато корисної інформації про ігрову залежність та способи самопомоги.

Латвійська Республіка

У Латвії існує з 2012 року Інспекція з нагляду за лотереями та азартними іграми, що є органом безпосереднього управління, підпорядкованим Міністерству фінансів, метою якого є здійснення функцій державного управління з нагляду за організацією азартних ігор та лотерей, відповідних товарів і послуг. Так, дана організація в рамках своєї діяльності у 2023 році створила службу психологічної підтримки для людей, які мають проблеми внаслідок участі у азартних іграх. Латвійці, які страждають від ігрової залежності, зможуть звертатися за допомогою до психологів.

Отримати психологічну допомогу зможуть не лише ті, хто страждає від лудоманії, а й їхні друзі та близькі, які постраждали від гемблінгу.

³⁴ <https://www.gamblingtherapy.org/>

³⁵ [Gordon Moody - Tackling Gambling-Related Harm](#)

³⁶ <https://www.gamcare.org.uk/>

Інспекція по нагляду за лотереями та азартними іграми³⁷ проводить безкоштовні психологічні консультації та щотижневі групи підтримки для гравців та їхніх близьких³⁸. Більше інформації доступно на сайті: <https://www.iaui.gov.lv/lv/psihologiskais-atbalsts>

Група підтримки – це форма психологічної допомоги, де учасники зустрічаються, щоб поговорити та поділитися досвідом щодо своїх труднощів у різних сферах. Під час зустрічі всі разом шукають рішення та стратегії вирішення цих труднощів, надають і отримують підтримку від інших учасників групи та лідера унесенні змін у своє життя. Члени групи отримують можливість поговорити про свої проблеми вголос і в безпечній обстановці, без осуду чи осуду. Діяльність групи організовує психолог, який сприяє усвідомленню та розумінню проблем, допомагає побачити можливості та стратегії їх подолання, дбає про те, щоб учасники групи почувалися достатньо безпечно та зрозуміли.

Також функціонують у Латвії організації, що в тому числі займаються проблемами гемблінгу, наприклад «Анонімні азартні гравці»³⁹. Основна модель допомоги, що застосовується: 12-ти крокова програма підтримки.

Естонська Республіка

Особам, які страждають на залежність від азартних ігор в Естонії доступні різні ресурси підтримки. Це включає спеціалізовані центри, де можна отримати професійну оцінку стану, консультації, психотерапію та сімейне консультування. Що стосується безоплатної допомоги, так, неурядовою організацією «Gambling Addiction Counseling Center»⁴⁰ було створено центр для залежних від азартних ігор та їхніх родичів, що надає послуги з консультування та психотерапії щодо залежності від азартних ігор. Консультаційний пункт співпрацює з сімейними терапевтами і, за необхідності, сімейне консультування може бути додано до плану терапії. Послуга фінансується Міністерством соціальних справ (проект №3-4/2346-1) і є безкоштовною для тих, хто її потребує.

Цікаво, що Центр надає оцінку, консультації та психотерапію як щодо залежності від азартних ігор, так і від комп'ютерної та Інтернет залежності.

Литовська Республіка

При Службі з нагляду за азартними іграми при Міністерстві фінансів Литовської Республіки регулярно проходять зустрічі взаємодопомоги для родичів осіб з ігровою залежністю, а також надаються консультації про можливі способи отримання допомоги у зв'язку із ігровою залежністю. Психологами зазначеної служби також проводиться інформаційна робота щодо проблематики ігрової залежності, зокрема, спеціальні лекції для студентів, у тому числі студентів – психологів, організаторів азартних ігор.

Також у країні існує соціальний проект метою якого є надання інформації про шкоду азартних ігор та можливості допомоги особам з ігровими проблемами та їхнім родичам: [Nenoriu losti](#). На спеціальному вебсайті розміщена контактна інформація установ та організацій, які можуть надати реальну допомогу залежним та членам їх сімей в різних містах та містечках Литви (зручний дашборд), а також можна заповнити заявку на отримання консультації.

³⁷ [Psihologiskais atbalsts | Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas](#)

³⁸ [Atbalsta grupas | Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas](#)

³⁹ [Anonīmie spēlmani – biedrība](#)

⁴⁰ <https://15410.ee/>